

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA POLITOLOGIE A EVROPSKÝCH STUDIÍ

Hana Pehalová

Analýza vztahů EU a Čínské lidové republiky v kontextu environmentální diplomacie

Bakalářská práce

Vedoucí práce

Mgr. Jan Šmíd

OLOMOUC 2022

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně na základě uvedené literatury.

V Olomouci dne

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Janu Šmídovi za cenné rady, odborné připomínky a vstřícnost při vedení této bakalářské práce.

Obsah

Úvod	5
1. Environmetální politika Čínské lidové republiky	10
1.1 Vývoj Environmetální politiky ČLR	11
1.2 Čínské angažmá v environmentální diplomacii	15
1.3 Budování kapacit soft power ČLR skrze angažmá v globální environmentální diplomacii	18
2. Environmentální diplomacie Evropské Unie	22
2.1 Vývoj environmentální politiky EU	22
2.2 Role EU v globální environmentální diplomacii	25
2.3 Cíle EU v environmentální diplomacii	27
3. Analýza vztahů ČLR a EU v oblasti globální environmentální diplomacie	30
3.1 Spolupráce ČLR a EU v oblasti environmentální diplomacie	30
3.2 Faktory ovlivňující bilaterální vztahy ČLR a EU	33
Závěr	39
Literatura	43
Abstrakt	58
Abstract	58

Úvod

Předmět a cíle práce

Tématem bakalářské práce je vztah Evropské unie (EU) a Čínské lidové republiky (ČLR) v kontextu environmentální diplomacie. Oblast environmentální diplomacie, která se v posledních letech stala předním zájmem klíčových světových aktérů, poskytuje příležitost zlepšení mezinárodního obrazu a budování kapacit *soft power*. EU se v 70. letech stala jedním z prvních regionů, který se zavázal k aktivnímu řešení problémů v oblasti ochrany životního prostředí. Tvorba přísných environmentálních politik a opatření se následně promítla na mezinárodní scénu, kde je EU od 90. let považována za lídra globální správy ochrany ŽP. Podobně jako EU, také ČLR prošla od 70. let 20. století významným vývojem v oblasti národní environmentální politiky, jež se během několika let stala pro vedení země důležitým sektorem a součástí národních pětiletých plánů ČLR. Avšak, na rozdíl od EU, k nárůstu vlivu ČLR v rámci environmentální diplomacie dochází mnohem později. EU i ČLR jsou v současnosti předními aktéry a klíčovými partnery globální environmentální politiky. Spolupráce EU a ČLR v oblasti ochrany ŽP zahrnuje řadu odvětvových sektorů jako např. klimatická změna, energetika či transport zelených technologií. Tato oblast představuje vhodný prostor pro vzájemnou spolupráci, avšak jejich společná kooperace stále čelí omezením v podobě rozsáhlých rozdílů, které limitují efektivní řešení environmentálních problémů.

Z důvodu vysoké popularity tématu ochrany ŽP, existuje řada výzkumů zkoumající vztahy EU a ČLR v oblasti environmentální diplomacie. V současnosti je pozornost věnována především oblasti boje proti změně klimatu, která se stala stěžejním odvětvím environmentální diplomacie a globální výzvou pro klíčové aktéry. Vzájemná spolupráce je zpravidla analyzovaná prostřednictvím studií zkoumající jednak vývoj vzájemných vztahů, ale také rozdíly, popř. limity, které omezují vzájemnou efektivní spolupráci. V posledních letech jsou výzkumy zaměřeny především na roli, kterou oba aktéři zastávají na mezinárodních fórech o ochraně ŽP. Zároveň novější výzkumy častěji zdůrazňují nárůst vzájemné rivality, která často koreluje s nárůstem vlivu ČLR na globální scéně. I přes širokou škálu výzkumů, pouze malý počet těchto prací zkoumá povahu EU a ČLR jako aktérů využívajících kapacit tzv. *soft power* v oblasti environmentální diplomacie. Část výzkumů se zaměřuje na jednotlivé aktéry a do hloubky neanalyzuje vzájemné vztahy EU a ČLR. Tato práce se, na rozdíl od ostatních výzkumů, snaží využít konceptu *soft power* k identifikaci a pochopení cílů EU a ČLR v rámci aktivního angažmá v oblasti environmentální diplomacie.

Metodologie a výzkumné otázky

Autorka si v práci stanovila tyto výzkumné otázky: 1) *Jaké jsou milníky přístupu ČLR k environmentální politice na vnitrostátní úrovni?* 2) *Jaké jsou klíčové faktory ovlivňující přístup ČLR k environmentální diplomacii?* 3) *Jaké jsou cíle ČLR v rámci environmentální diplomacie?* 4) *Jaké jsou klíčové aspekty přístupu EU k environmentální diplomacii?* 5) *Jaké jsou cíle EU v rámci environmentální diplomacie?* 6) *Jaké faktory ovlivňují EU-čínskou spolupráci v oblasti environmentální diplomacie?* Práce je kvalitativní případovou studií, jejímž primárním cílem je analýza vztahu EU a ČLR v kontextu environmentální diplomacie a identifikace faktorů, které tento vztah ovlivňují. Sekundárním cílem práce je systematický popis stěžejních aspektů přístupu EU a ČLR k environmentální politice, které formovaly jejich angažmá v oblasti environmentální diplomacie. Dle typologie R. E. Stakea lze práci označit jako *intrinsic* studii, tj. studii, která se věnuje případu pouze pro jeho jedinečnost a neusiluje o poznání obecnějšího fenoménu či rozšíření teorie. Cílem této studie není testování hypotéz nebo návrh nové teorie, ale především celistvé porozumění zkoumaného případu. (Hendl 2008: 105; Stake 2005: 445 citován in Kořan 2008: 34)

Autorka se k tématu snaží přistupovat komplexně a podat ucelený popis a analýzu vztahu dvou klíčových aktérů environmentální diplomacie a jeho limitů. K zodpovězení výzkumných otázek autorka využívá analytické metody doplněné o systematický popis stěžejních mezníků, které formují přístupy obou aktérů a jejich vzájemnou kooperaci v oblasti environmentální diplomacie. Časové vymezení této práce odpovídá období od 70. let, které bylo zásadní pro počáteční iniciativy v oblasti ochrany ŽP obou aktérů až do současnosti tedy do roku 2022.

Struktura práce

Práce je rozdělena do tří hlavních kapitol, které jsou následně děleny na několik dílčích podkapitol. První kapitola se zabývá přístupem ČLR v rámci environmentální diplomacie. V této části je nejprve systematicky popsán vývoj environmentální politiky ČLR na vnitřní úrovni, který postupně vedl k angažovanosti na mezinárodních fórech o ochraně ŽP. Následně jsou identifikovány faktory, které k těmto iniciativám vedly a formovaly tak přístup ČLR v rámci její mezinárodní participace v oblasti environmentální diplomacie. Tyto faktory zahrnují národní ideologii ČLR a politické priority jako je otázka suverenity, stabilita režimu a ekonomický růst, národní environmentální politika ČLR, otázka veřejného mínění, pozice ČLR jako předního producenta skleníkových plynů, obchod, který je klíčový pro hospodářský rozvoj země a v neposlední řadě budování příznivého mezinárodního obrazu. Poslední část

kapitoly popisuje snahy ČLR prostřednictvím aktivního angažmá v oblasti environmentální diplomacie budovat kapacity *soft power*.

Druhá kapitola se zaměřuje na přístup EU k environmentální politice a její cíle jako vedoucího aktéra environmentální diplomacie. Tato část se nejprve věnuje vývoji environmentální politiky EU a jejímu následnému promítnutí do angažmá EU v oblasti environmentální diplomacie. V další části je konceptualizována vedoucí role EU v rámci environmentální diplomacie prostřednictvím typologie lídrovství. Jednotlivé typy lídrovství, které jsou EU využívány, jsou následně doplněny stěžejními výstupy v oblasti globálního řešení environmentálních problémů. Závěrečná část kapitoly se zabývá cíli EU v environmentální diplomacii, která v rámci mezinárodního jednání o environmentálních otázkách vystupuje jako normativní aktér využívající kapacity *soft power*.

Poslední kapitola navazuje na předchozí kapitoly a analyzuje vzájemnou spolupráci EU a ČLR v kontextu environmentální diplomacie. Nejprve systematicky popisuje klíčové mezníky a výstupy, které formovaly vzájemnou spolupráci v oblasti ochrany ŽP. Druhá část kapitoly identifikuje faktory, které enviromentální partnerství ČLR a EU ovlivňují. Tyto faktory jsou rozděleny do tří rovin: politické, ideologické a ekonomické. Každá rovina zahrnuje určité oblasti faktorů. Mezi tyto oblasti patří odlišnost politických systémů, rozdílné přístupy řešení environmentálních otázek, cíle obou aktérů v rámci zapojení do globálního řešení environmentální problematiky, otázka normativních zásad, obchodní spory a nárůst ekonomického vlivu ČLR spojeného se ziskem vedoucí pozice ČLR v určitých oblastech zelených technologií.

Kritické zhodnocení literatury

Z důvodu populárnosti tématu existuje široká škála autorů zabývajících se touto problematikou. Literaturu je tedy možné z hlediska dostupnosti hodnotit pozitivně. Zájem o tematiku je dán především vysokou popularitou narůstajících ekologických problémů spojených s nárůstem vlivu ČLR v mezinárodním prostředí a dlouhodobým vedení EU v oblasti globální ochrany ŽP. Z důvodu jazykové bariéry je práce založena výhradně na anglických pramenech, či oficiálních anglických překladech čínských textů. Existuje také řada anglicky píšících čínských akademiků, kteří jsou zároveň profesory na čínských univerzitách a jejich publikace autorce poskytují významnou perspektivu ze strany ČLR.

V této práci autorka využívá mezinárodní akademická periodika, jako jsou např. *Asia Europe Journal*, *The China Quarterly*, *International Relations*, *Journal of European Public Policy*, *Asian Survey*, *Review of International Political Economy*, *The Chinese Journal*

of International Politics, Politique européenne, Environmental Politics, a další. Tyto prameny jsou stěžejní složkou práce a poskytují celou řadu případových studií a analýz, jako např. analýzy role jednotlivých aktérů v oblasti globální environmentální politiky či studie, které nahlíží z různých perspektiv na vzájemné vztahy obou aktérů v oblasti ochrany ŽP. Jako doplnění slouží také editované publikace a monografie. Jako vysoce užitečné publikace hodnotí autorka např. *The European Union as a Leader in International Climate Change Politics* od autorů Rüdiger K. W. Wurzel a James Connelly, která zkoumá roli EU v rámci mezinárodní environmentální politiky, či publikaci autora Hidekiho Kitagawi, *Environmental Policy and Governance in China*, která poskytuje základ pro vývoj environmentální politiky ČLR na vnitrostátní úrovni.

Literatura je z důvodu aktuálnosti rozšířena také o internetové zdroje. Primárními internetovými zdroji jsou oficiální stránky orgánů EU, konkrétněji Evropské komise, Evropského parlamentu a Evropské rady, které doplňují informace o vývoji environmentální politiky EU a ukotvení současných hodnot a norem EU. Důležitým internetovým zdrojem jsou také oficiální stránky Ministra zahraničních věcí ČLR (mfa.gov), které poskytují řady anglických dokumentů vydávaných čínskou vládou. ČLR také vydává oficiální překlady tzv. národních pětiletých plánů, jenž slouží jako hlavní zdroj pro vývoj environmentální politiky ČLR. Tyto zdroje byly doplněny články světových periodik, kterými jsou např. *The Guardian*, *Aljazeera* či *South China Morning Post*, které autorce nabídly náhled do současné situace zkoumané problematiky.

Pro pochopení vedoucí role EU v oblasti environmentální diplomacie sloužil článek od Ch. F. Parkera a Ch. Karlsson z roku 2010, který konceptualizuje typy vedení, které EU využívá k dosažení své vize lídra environmentální diplomacie. Dále také stojí za zmínku práce těchto autorů, kteří ve spolupráci s M. Hjerpe v roce 2017 poskytli analýzu vývoje lídrovství EU v oblasti environmentální diplomacie od roku 2009. Práce, která sloužila jako základ pro uchopení EU jako normativního aktéra je článek od J.U. Wunderlicha, *Positioning as Normative Actors: China and the EU in Climate Change Negotiations*, z roku 2020.

Jeden z nejpřínosnějších zdrojů informací týkající se perspektivy ČLR slouží práce profesora Z. Chena, působícího na Fudanské Univerzitě v ČLR. Jeho výzkum s názvem *Europe as a Global Player: A View from China* z roku 2012 vysvětluje způsoby, jakými ČLR vnímá postavení EU, což se následně promítá do vzájemných vztahů. Klíčovým zdrojem, který popisuje změnu identity a postoje ČLR v rámci environmentální diplomacie je článek Jilonga Yanga, *Understanding China's changing engagement in global climate governance: a struggle for identity*, z roku 2021. Autor argumentuje, že přístup ČLR se v rámci jejího zapojení

v posledním desetiletí rapidně změnil. ČLR se postupně změnila v aktéra, který chce přebírat více odpovědnosti a získat značný vliv na mezinárodních fórech o ochraně ŽP. Zásadní rozdíly a roztržky mezi EU a ČLR, je článek *The EU-China relationship in a new era of global climate governance* v periodiku *Asia Europe Journal* čínských akademiků L. Liu, W. Tong a Z. Wang z roku 2019. Tento pramen obsahuje, které následně v této práci doplnily identifikaci faktorů ovlivňující vzájemnou spolupráci.

Nejužitečnějšími zdroji pro tuto práci jsou ty, které se zabývají stále nedostatečně prozkoumanou otázkou budování kapacit *soft power* skrze aktivní angažmá v oblasti environmentální diplomacie. Je nezbytné zmínit práci A. Rauchfleische a M. S. Schäfera, *Climate change politics and the role of China: a window of opportunity to gain soft power?* z roku 2018. Tento výzkum popisuje, jak pro vedení ČLR narůstá význam kapacit *soft power* a následně analyzují využití *soft power* v jedné z oblastí environmentální diplomacie, a to v otázce globálních klimatických změn. Výzkum, který zkoumá rozdílné přístupy v chápání *soft power* nabízí výzkum Z. Chena a L. Songa, *Conceptual Gap on Soft Power between China and Europe and its Impacts on Bilateral Relations*, z roku 2012. Jedná se o analýzu, která jako jediná zmiňuje důležité odlišnosti pohledů EU a ČLR a následně je implikuje na bilaterální vztahy. Všechny výše zmíněné prameny však postrádají explicitní zaměření na kooperaci EU a ČLR v oblasti environmentální diplomacie, jakožto aktéry využívající kapacit *soft power*.

1. Environmetální politika Čínské lidové republiky

Čínská lidová republika (ČLR) je množstvím autorů po dlouhou dobu vnímána jako silný, ekonomický a vojenský aktér v budování tradičních kapacit tzv. *hard power*¹ (Cox 2012; Delisle 2020; Nye 2005; Mearsheimer 2001; Shambaugh 2013; Uckert 1995; Yan 2006; Wan 2013). ČLR po většinu 20. století byla izolovaným hráčem. Změna nastala v 80. letech, kdy za účelem ekonomického růstu upustila od izolacionismu a začala usilovat o integraci do mezinárodního společenství. ČLR se tak stále více snažila o aktivní participaci na jednáních o mezinárodních otázkách. To však vyžadovalo příznivý mezinárodní obraz, který by ji také zajistil zlepšení jejího postavení na globální úrovni. Proto za účelem příznivého mezinárodního obrazu a upevnění vyjednávací pozice začala budovat své kapacity tzv. *soft power*², v rámci které využívá nástrojů jako diplomacie, schopnosti vyjednávat či atrakce. Vhodným prostředím pro budování kapacit *soft power* se stala také oblast environmentální diplomacie, ve které, je dnes ČLR, jako největší světový producent skleníkových plynů, jeden z klíčových aktérů. (Albert 2018; Chen, Song 2012; Cho, Jeong 2017; Hunter 2009; Li 2008; Lieberthal 1995; Nye 2012; Nye 2005; Rauchfleisch, Schäfer 2018; Shambaugh 2015).

Autorka se v této kapitole zabývá vývojem environmentální politiky ČLR na vnitrostátní úrovni a jejímu působení na aktérství ČLR v rámci environmentální diplomacie na globálním úrovni. Hlavním cílem kapitoly je popsat přístup ČLR k národní environmentální politice, který formuje i její externí vystupování na poli globální environmentální diplomacie. Dílčím cílem je identifikovat faktory, které ovlivňují aktivní angažmá ČLR a formují její cíle v rámci globální environmentální diplomacie a v rámci tohoto angažmá stanovit cíle ČLR. V rámci této kapitoly se autorka pohybuje ve dvou rovinách. První rovinou je vnitrostátní úroveň, která zahrnuje přístup ČLR k domácí environmentální politice. Druhou rovinou je vnější úroveň, jenž se zabývá angažovaností ČLR v oblasti environmentální diplomacie. Kapitola je rozdělena do tří podkapitol. První podkapitola systematicky popisuje historický vývoj národní environmentální politiky ČLR a odpovídá na výzkumnou otázku: *1) Jaké jsou milníky přístupu ČLR k environmentální politice na vnitrostátní úrovni?* Druhá podkapitola popisuje přechod ČLR k aktivní participaci v oblasti environmentální diplomacie a odpovídá na výzkumnou

¹ Koncept *hard power* byl představen profesorem Josephem S. Nye, je tradičním nástrojem mezinárodního aktéra, díky kterému může dosáhnout preferovaných výsledků prostřednictvím ekonomických vojenských prostředků (Nye 1990).

² Koncept *soft power* byl představen profesorem Josephem S. Nye, v jeho knize *Bound to Lead*, na konci Studené války v roce 1990 (Nye 1990).

otázku: 2) *Jaké jsou klíčové faktory ovlivňující přístup ČLR k environmentální diplomacii?* Poslední podkapitola se věnuje cílům ČLR v rámci její aktivní participace v oblasti environmentální diplomacie a odpovídá na výzkumnou otázku: 3) *Jaké jsou cíle ČLR v rámci environmentální diplomacie?*

1.1 Vývoj Environmentální politiky ČLR

Už přes 30 let dochází v ČLR k enormnímu ekonomickému růstu, který přispěl k výrazným environmentálním problémům, což přimělo čínskou vládu iniciovat přijetí řady environmentálních opatření. Klíčová se v tomto ohledu stala 70. léta, kdy do té doby centrálně plánované hospodářství prošlo převratnou reformou. Ekonomika ČLR, ač formálně stále pod kontrolou režimu, se začala liberalizovat a otevírat světovému trhu, což vedlo k významnému a prudkému hospodářskému rozvoji ČLR. Za tímto úspěšným ekonomickým růstem stál rozvoj těžkého průmyslu, a to za využití obrovských zásob fosilních zdrojů energie, především černého uhlí. V důsledku tohoto vývoje došlo k prohloubení environmentálních problémů, kterým ČLR čelí dodnes (Averchenkova, Bassi, Benes, et al. 2016: 17; Kitagawa 2017:1-2; Man 2013: 3; Mol, Carter 2006: 152; Pelkmans 2020: 1-11).

Prohlubování environmentálních problémů, např. znečištění ovzduší, znečištění vod, degradace půdy a přírodních zdrojů a nedostatek zdrojů pitné vody, vyžadovalo politické řešení. Pro začátek diskurzu o ochraně životního prostředí (ŽP) na politické úrovni v ČLR se stal rok 1972, kdy se ČLR poprvé účastnila *konference OSN o životním prostředí člověka ve Stockholmu*. V návaznosti na ni, ČLR, o rok později, uspořádala *národní konference o ochraně ŽP*, v rámci které došlo mj. k oficiálnímu uznání existujících environmentálních problémů, zdůraznění začlenění environmentální problematiky do plánování národního hospodářství a vytvoření tzv. *předpisů o ochraně a zlepšování ŽP*. Mimo přijetí řad politických opatření, došlo také k posunu v tvorbě legislativy pro ochranu ŽP. Prvním stěžejním milníkem v této oblasti se stal rok 1979, kdy *Stálý národní výbor* schválil *novelu zákona pro zkušební implementaci o ochraně ŽP*. (Edmonds 1999: 642; Kitagawa 2017: 1-18; Locatelli 2020: 8; Man 2013: 4; McBeath, Wang 2007: 3; Men 2014: 5; Mol, Carter 2006).

Tento trend pokračoval i v 80. letech. V roce 1982 byla vydána nová ústava ČLR, která poprvé zahrnovala důležitá ustanovení týkající se ochrany ŽP. Už o dva roky později se ochrana ŽP stala součástí i národních politik a spolu s tím byly navrženy dlouhodobé klíčové strategie na ochranu ŽP. V roce 1989 pak byla Pekingem přijata *novela zákona o ochraně ŽP*. Tato legislativa dodnes představuje základní přístup v ochraně ŽP v ČLR a stala se základním principem pro koordinaci ekonomického rozvoje a environmentální ochrany. Ačkoli bylo ještě

do konce 80. let vydáno nespočet zákonů o ochraně ŽP, pro vedení ČLR bylo složité tyto cíle stanovené množstvím legislativy naplňovat (Kitagawa 2017: 7; Li, Yang, Wei 2019: 2; Man 2013: 4; Men 2014: 5; MFA.GOV 1996; Mol, Carter 2006: 152; Ústava ČLR 1982).

V 90. letech nadále pokračovaly snahy zefektivnit ochranu ŽP v zemi. Pro zlepšení správy ŽP bylo v oblasti legislativy revidováno a posíleno několik dílčích zákonů a předpisů pro ochranu ŽP³. V roce 1992, s odkazem na *Konferenci OSN v Riu*, které se ČLR účastnila, byl přijat nový klíčový princip udržitelného rozvoje, který byl poprvé stanoven v tzv. *Deseti protiopatření pro ŽP a rozvoj*⁴. Strategie udržitelného rozvoje měla za úkol naplňovat opatření ochrany ŽP bez narušení ekonomického a sociálního rozvoje. O dva roky později ČLR přijala tzv. *Agendu 21*, která obsahovala konkrétní strategii, opatření a akční program, jak udržitelný rozvoj dále implementovat. V tomto období bylo pro vedení země také důležitou výzvou zvýšit politickou podporu a zefektivnit přidělování zdrojů zabývajících se ochranou ŽP. Proto byl v roce 1998 *Státní úřad ochrany životního prostředí* povýšen a přejmenován na *Státní správu ochrany životního prostředí* (Men 2014: 5; MFA.GOV 1996; Wu, Chang 2020: 9-10; Zhenhua 2020: 2-3).

Od počátku nového tisíciletí jsou environmentální opatření zahrnuta do *čínských pětiletých plánů pro národní hospodářský a sociální rozvoj (FYP)*⁵, které se staly klíčovým strategickým dokumentem pro budoucí směřování ČLR v oblasti ochrany ŽP. Plány určují nadcházející iniciativy ČLR na vnitrostátní úrovni a následně je promítají do angažovanosti ČLR na globální úrovni (viz níže). Prvním plánem, který se věnoval oficiální řešení environmentálních problémů, a který stanovoval strategické cíle ČLR na období let 2001-2005, byl desátý pětiletý plán (*FYP10*). Nedostatkem *FYP10* však bylo nestanovení konkrétních řešení a opatření, která by efektivně naplňovala stanovené cíle. Ačkoliv bylo z hlavních čtrnácti stanovených environmentálních cílů dosaženo desíti, čtyři klíčové cíle týkající se oblasti snižování emisí oxidu siřičitého zůstaly nenaplněny (Columbia University 2022; *FYP10* 2001; Men 2014: 5; Pelkmans 2020: 31-32).

Následný *FYP11* byl přijatý na období let 2006-2010 a, na rozdíl od *FYP10*, obsahoval konkrétní environmentální opatření. Hlavním cílem bylo snížení národní energetické náročnosti

³ Jednalo se například o zákon o prevenci a kontrole znečištění vod a zákon o prevenci a kontrole znečištění ovzduší (MFA.GOV 1996).

⁴ Jednalo se o první dokument, který zahrnoval opatření pro ochranu ŽP a rozvoj (MFA.GOV 1996; Wu, Chang 2020: 9-10; Zhenhua 2020: 2-3).

⁵ Pětiletý plán pro národní hospodářský a sociální rozvoj je vydávaný čínskou ústřední vládou každých 5 let. V tomto dokumentu je stanovený přesný rámec hospodářských politik a priorit. Je předkládán Státní radou a schvalován národním lidovým kongresem (Fan, He 2013: 1;4).

a vybudování nízkouhlíkových průmyslových odvětví. *FYP11* byl v tomto ohledu velice úspěšný, jelikož se ČLR podařilo všechny stanovené cíle a kroky naplnit. Během období let 2006-2010 se klimatická změna stala jednou z hlavních priorit vedení země. ČLR se v této době stala mj. největším světovým producentem skleníkových plynů, čímž se zařadila k důležitým aktérům environmentální diplomacie. Následkem toho byla v roce 2007 *Národní koordinační skupina pro změnu klimatu* povýšena na ministerskou úroveň a přejmenována na tzv. *Národní vedoucí skupinu pro řešení změny klimatu*⁶. Tato změna však místo zefektivnění procesu naplňovat stanovené cíle, pouze zvýšila byrokracii v oblasti ochrany ŽP. Za účelem dalšího zefektivnění ochrany ŽP byla o rok později *Státní správa ochrany ŽP* povýšena na ministerskou úroveň a vzniklo tak *Ministerstvo pro ochranu životního prostředí (MEP)* (Averchenkova, Bassi, Benes, et al. 2016: 14; Columbia University 2022; FYP11 2006: 5-6; Harris 2011: 142; Lewis 2013: 202; Ma 2016: 57; Men 2014: 5-6; Pelkmans 2020: 34).

Přestože klíčové cíle v oblasti ochrany ŽP stanovené ve *FYP11* byly naplněny, následný *FYP12* přiznal stále přetrvávající nedostatky v oblasti ochrany ŽP a popsal zvyšující se obavy ze zhoršující se environmentální situace v zemi. *FYP12* byl schválen *Národním lidovým kongresem* pro roky 2011-2015 a zaměřoval se především na podporu nízkouhlíkového rozvoje země. Také jako první jasně stanovil opatření pro oblast boje proti změně klimatu, kdy bylo hlavním cílem snížit emise uhlíku na jednotku HDP o 17 % a spotřebu energie na jednotku HDP snížit o 16 %. *FYP12* byl úspěšný především v rámci naplnění obou těchto cílů (Columbia University 2022; Fan, He 2013: 4; FYP12 2022: 3-4; Lewis 2013: 201-202; Ma 2016: 57; Pelkmans 2020: 34).

V roce 2012 se novým generálním tajemníkem stal Si Ťin-pching, který v následujících letech významně formoval přístup ČLR v otázce ochrany ŽP, a pro kterého se tato oblast stala jednou z klíčových agend. Krátce po jeho nástupu do funkce, za účelem zefektivnění čínského postupu v otázkách ŽP, došlo k revidování *zákonu o ochraně ŽP* z roku 1989. Ochrana ŽP se brzy promítla do celkového politického diskurzu strany, kdy byla Si Ťin-pchingem předložena myšlenka pro vybudování tzv. *Ekologické civilizace*⁷. Jedná se o koncept, jehož cílem je dosažení dlouhodobých ekologických a sociálních reforem v rámci čínské společnosti, a který má následně podpořit udržitelný rozvoj v zemi. Tato strategie má zároveň pomoci efektivně reagovat na zhoršující se environmentální problémy v zemi bez narušení

⁶ V současnosti se řešením změny klimatu zabývá tzv. *Národní vedoucí skupina pro řešení změny klimatu*, která se skládá z ministerských předsedů klíčových ministerstev a připravuje Čínský národní program pro změnu klimatu, kdy i jednotlivá ministerstva mají pravomoc vytvářet individuální programy (Ma 2016: 57).

⁷ Koncept *Ekologické civilizace* byl poprvé představen již v roce 2007 na 17. sjezdu KSC a v roce 2012 byl na 18. sjezdu KSC poprvé přijat (Craw 2020: 5; Locatelli 2020: 8).

ekonomického růstu. Myšlenka *Ekologické civilizace* se tak stala národní prioritou a také součástí ústavy ČLR. Dnes tvoří myšlenka *Ekologické civilizace* základ veškeré národní legislativy v oblasti ochrany ŽP a formuje domácí environmentální politiky ČLR (Columbia University 2022; Craw 2020: 5-8; Hanson 2019: 9-11; Holzmann, Grünberg 2021: 5; Kitagawa 2017: 3-18; Locatelli 2020: 8; Pan 2018: 1).

Si Ťin-pchingův koncept *Ekologické civilizace* se také odrážel v následujícím *FYP13*, který byl přijat čínskou vládou v roce 2015 a odkazoval na výstupy Pařížské dohody (viz níže). *FYP13* stanovil národní environmentální cíle ČLR na období let 2016-2020 a aktualizoval opatření v oblasti ŽP. Hlavní cíle byly následující: 1) efektivní monitoring emisí skleníkových plynů; 2) snaha o dekarbonizaci a 3) dočasný zákaz výstavby uhelných elektráren v zemi. V rámci naplnění stanovených cílů byla ČLR velice úspěšná, dosáhla 13 z 16 stanovených cílů týkajících se ochrany ŽP. Součástí *FYP13* byla mj. také snaha o zavedení čínského národního systému pro obchodování s emisemi, který by fungoval na podobném principu jako *ETS*⁸. K oznámení zavedení čínského *ETS* (*CHETS*) došlo v roce 2017 a jeho následné spuštění proběhlo v červenci 2021. *CHETS* pokrývá přes čtyři miliardy tun oxidu uhličitého, což představuje 40 % národních emisí uhlíku v zemi a činí to z něj objemově největší trh s uhlíkem na světě. Cílem *CHETS* je účinná kontrola a postupné snižování emisí v ČLR a dosažení zeleného a nízkouhlíkového rozvoje. Zároveň má podpořit klíčový cíl země, který byl oznámen Si Ťin-pchingem v září 2020, dosáhnout vrcholu emisí skleníkových plynů do roku 2030 a do roku 2060 se pokusit dosáhnout uhlíkové neutrality. ČLR se tak po EU stala první zemí, která spustila národní systém pro obchodování s emisemi a usiluje o kompletní dekarbonizaci (Averchenkova, Bassi, Benes, et al. 2016: 14; *FYP13* 2016; Holzman, Grünberg 2021: 6-8; Locatelli 2020: 10; Ma 2016: 56; Maizland 202; Ng 2022; *SDG* 2021; Zhu 2021: 3).

Ambice dekarbonizace ČLR se promítly také v nejnovějším *FYP 14* pro období let 2021-2025. V rámci plánu jsou však stanoveny pouze cíle energetické náročnosti a uhlíkové náročnosti na jednotku HDP, bez určení absolutního stropu emisí. Zavazuje se však ke kontrole celkových emisí uhlíku a usiluje o pokračování ve snižování produkce emisí oxidu uhličitého a energetické náročnosti. Klíčovou změnou je nezahrnutí konkrétních cílů hospodářského růstu ČLR pro období celé pětiletky, ale stanovení ročních cílů HDP. Absence cílů HDP, na celé období plánu, však zkresluje výsledný dopad plánu na trajektorii emisí uhlíku v ČLR na dalších

⁸ Evropský systém pro obchodování s emisemi je nástroj, který efektivním způsobem motivuje ČS ke snižování emisí skleníkových plynů. EU chce prostřednictvím *ETS* poukázat na nízkouhlíkové hospodářství je možné sloučit s hospodářským růstem a konkurenceschopností (Ministerstvo životního prostředí ČR 2022; Parker, Karlsson 2010: 931).

pět let, jelikož klíčové klimatické cíle jsou přímo navázány na výkon čínské ekonomiky. Nicméně, zda dojde k naplnění cílů stanovených v rámci *FYP14* však, vzhledem ke stále probíhající implementaci, není možné hodnotit (carbonbrief 2021; FYP14 2021; Yi 2021).

Mezi autory se objevuje častá kritika stanovených cílů a jejich naplňování prostřednictvím FYP. Autoři se odkazují především na komplexní přístup vlády ČLR, která se snaží řešit environmentální problémy souběžně s naplňováním ekonomických cílů, namísto toho, aby se zaměřila na konkrétní individuální řešení. I přes stanovené environmentální cíle v rámci FYP13, ČLR nadále porušovala cíl dočasného zákazu výstavby uhelných elektráren v zemi, které podporují její ekonomický růst. Přístup ČLR je proto označován jako *under-pledge, over-achieve*, čímž je poukazováno na skutečnost, že se Číně nedodržením závazků daří dosahovat nadstandartních ekonomických úspěchů (Craw 2020: 5-6; CGTN 2020; Holzmann, Grünberg 2021: 2; Ji, Jiang, Li, et. al 2021; Maizland 2021; Mavrokefalidis 2021).

1.2 Čínské angažmá v environmentální diplomacii

ČLR během 70. let prošla významným vývojem v oblasti národní environmentální politiky. Během tohoto období ČLR však byla, v rámci mezinárodního prostředí, stále izolovaným hráčem. K důležité proměně zahraniční politiky ČLR došlo v 80. letech, kdy původní izolovanost ČLR byla nahrazena tzv. *politikou otevírání se světu*. Prioritou ČLR se stala integrace do mezinárodního společenství, která by mohla podpořit hospodářský růst ČLR a zlepšit její mezinárodní postavení. I přes snahy aktivně se podílet na mezinárodních záležitostech, otázky řešení globálních environmentálních problémů nebyly pro ČLR prioritou. Environmentální problémy, jako např. změna klimatu, však mohly významně ohrozit hospodářský růst ČLR. Čínský postoj se tak v 90. letech výrazně změnil a došlo k iniciování snah o aktivní participaci na mezinárodních fórech v oblasti environmentální diplomacie. V současnosti je ČLR největším světovým producentem skleníkových plynů⁹, což z ní dělá důležitého aktéra environmentální diplomacie (Hallding, Han, Olsson 2009: 87; Harris 2011: 142; Holzmann, Grünberg 2021: 4; Locatelli 2020: 8; Noguera 2011: 4; Rauchfleisch, Schäfer 2018: 2; Smith 2021; United States Environmental Protection Agency 2022; Yang 2022: 8).

⁹ Data z roku 2019 ukazují, že ČLR vypustila 10,2 miliardy metrických tun CO₂, což představuje zhruba 28 % světových emisí skleníkových plynů. ČLR je největším producentem skleníkových plynů na světě (Tiseo: 2021).

Čínské aktivní angažmá v oblasti environmentální diplomacie, a s tím spojené snahy řešit globální problémy ochrany ŽP, byly ovlivněny několika faktory. Lze pozorovat dvě roviny faktorů, které toto angažmá ovlivnily, a to interní a externí. Interní rovina zahrnuje národní ideologii ČLR a politické priority, jako je nepřerušovaný hospodářský růst, otázka suverenity a stabilita režimu. Dále domácí politiku ČLR tvořenou v rámci FYP, která formuje přístup ČLR ochrany ŽP a následně se promítá na mezinárodní scénu. V neposlední řadě také veřejné mínění, které často ovlivňuje cíle ČLR. Externí rovina zahrnuje pozici ČLR jako předního producenta skleníkových plynů na globální úrovni, obchod, který je pro ČLR kritický a v neposlední řadě PR ČLR v kontextu budování příznivého mezinárodního obrazu.

Klíčovými složkami čínské identity, které ovlivnily angažmá v oblasti environmentální diplomacie, je otázka suverenity a nestagnující hospodářský růst, který je taky hlavním zdrojem legitimacy režimu. Oba tyto faktory formovaly čínské angažmá na *Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji v Riu De Janeiru* v roce 1992. Aby nedošlo k narušení čínských primárních cílů, ČLR v rámci jednání propagovala tzv. *Princip koordinovaného rozvoje*. ČLR tak uznala nutnost mezinárodní spolupráce v oblasti ochrany ŽP, avšak ta musela být v souladu s čínským ekonomickým rozvojem a souběžně nesměla narušovat národní suverenitu. Dále se ČLR během konference poprvé odkazovala na princip tzv. *společné, ale diferencované odpovědnosti (CDBR)*, kdy uznala, že řešení globálních environmentálních problémů je sice záležitostí všech států, ovšem vyšší odpovědnost za současnou situaci nesou především rozvinuté země. Výstupem summitu v Riu byla tzv. *Rámcová úmluva Organizace spojených národů o změně klimatu (UNFCCC)*, kterou ČLR v roce 1993 ratifikovala (Chen, Song 2012: 8; Columbia University 2022; Conrad 2012: 439; Jong, Stout, Sun 2017: 1; Holzmann, Grünberg 2021: 4; Lewis 2013: 200; Liu, Wan, Wu 2019: 2; Locatelli 2020: 8; McBeath, Wang 2007: 3; mfa.gov 1996; Pelkmans 2020: 10; Rauchfleisch, Schäfer 2018: 3; Sun 2016: 43; Yang 2022: 8).

Veřejné mínění je dalším klíčovým faktorem, ovlivňující čínské angažmá v oblasti environmentální diplomacie. Mezi čínskou veřejností stále více narůstá povědomí o environmentálních problémech, které mohou negativně ovlivňovat její každodenní život. Čínská veřejnost proto silně podporuje mezinárodní kooperaci a aktivní angažmá ČLR v oblasti environmentální diplomacie. Průzkumy veřejného mínění dokládají, že změna klimatu je jednou z hlavních oblastí, které znepokojují čínskou veřejnost. V důsledku zhoršující se environmentální situace, se proto v zemi zvyšovala nespokojenost, která často vedla k nárustu zeleného aktivismu a veřejným protestům. Ústřední vláda ČLR, Komunistická strana Číny (KSC), byla nárudem aktivistických skupin znepokojena, jelikož se obávala, že by tato zelená hnutí mohla zásadně ohrožovat stabilitu režimu a legitimitu strany. Ve snaze zamezit

dalšímu nárůstu ekologických protestů a vyhovět požadavkům veřejnosti se ochrana ŽP v zemi a aktivní angažmá ČLR v rámci environmentální diplomacie stala postupně jednou z klíčových agend vládnoucí KSČ (Kitagawa 2017: 1; Liu, Wan, Wu 2019: 2; Maizland 2021; Rauchfleisch, Schäfer 2018: 10; Wang, Zhou 2020: 5-8).

ČLR si je, jako největší světový producent skleníkových plynů vědoma, že pokud by se rozhodla nepodílet na řešení globálních environmentálních problémů, mohlo by dojít k diskreditaci jejího mezinárodního postavení. ČLR, stejně jako ostatní aktéři mezinárodního společenství, jedná v rámci národních zájmů a propočítává případné možné zisky, které mohou vyplynout z mezinárodní spolupráce v oblasti environmentální diplomacie. Proto klíčovými externími faktory, které formovaly angažmá ČLR v oblasti environmentální diplomacie, jsou obchod a vytvoření příznivého mezinárodního obrazu, který může sloužit také jako nástroj budovat capacity tzv. *soft power*. (Hallding, Han, Olsson 2009: 22; McBeath, Wang 2007: 4-8; Rauchfleisch, Schäfer 2018: 2-9; Zhu 2021: 6).

Environmentální diplomacie byla stále více navázána na mezinárodní obchod. Když v roce 2001 ČLR vstoupila do *Světové hospodářské organizace (WTO)*, výrazně se rozšířil její přístup na světový trh. Aktivní angažmá tak pro ČLR představovalo nové obchodní příležitosti, které mohl poskytnout globální trh s udržitelnými technologiemi. ČLR si byla těchto ekonomických výhod vědoma a brzy se stala jedním z největších exportérů technologií pro čistou energii, což ji postupně zajistilo také vedoucí postavení v oblasti tzv. zelených technologií. (Conrad 2012: 439; Hallding, Han, Olsson 2009: 22; Jones 2021; Leino 2021: 213-214 Liu, Wan, Wu 2019: 3; Locatelli 2020: 13; Ma 2016: 64; Oertel, Tollmann, Tsang 2020: 2; Pelkmans 12, Wang 2007 8).

ČLR stála v průběhu 90. let před důležitým dilematem. Aktivní angažmá v rámci environmentální diplomacie by ji zajistilo mezinárodní uznání a prestiž, ovšem mohlo také zpomalit její hospodářský růst. Pokud by se však ČLR rozhodla ignorovat vážnost environmentálních problémů, uvrhlo by to na ni negativní mezinárodní obraz, což by ohrozilo její cíl stát se zodpovědnou globální velmocí. ČLR se poprvé snažila stavět do pozice zodpovědné velmoci na *Kodaňské konferenci OSN o změně klimatu (COP15)* v roce 2009, kde se profilovala jako vůdce rozvojových zemí a obvinila rozvinuté země za jejich historické chování, které zapříčinilo zhoršení ŽP. Hlavní cíle, kterých chtěla ČLR prostřednictvím této konference dosáhnout, byly: 1) rozvinuté státy měly převzít zodpovědnost za snižování globálních emisí; 2) udržet si vedoucí postavení mezi rozvojovými zeměmi; a 3) získat příznivou mezinárodní reputaci aktivním přístupem v oblasti environmentální diplomacie. *COP15* skončil neúspěchem a ČLR byla kritizována za rozvrácení dohody, což výrazně

uškodilo jejím snahám budování obrazu zodpovědné velmoci (Conrad 2012: 435-454; Hallding, Han, Olsson 2009: 83-85; Ma 2016: 64; Zhu 2021: 3-6).

Rapidní zhoršení reputace ČLR po neúspěchu na *COP15* přimělo centrální vládu klást větší důraz na aktivitu v oblasti environmentální diplomacie. Po svém nástupu k moci, generální tajemník Si Ťin-pching představil novou mezinárodní identitu ČLR, kdy jako globální mocnost měla přijmout mezinárodní odpovědnost, podporovat multilateralismus a mezinárodní multilaterální instituce a podílet se na řešení globální environmentální problematiky. To se projevilo na vysoce aktivním přístupu ČLR v rámci *Konference OSN o změně klimatu v Paříži (COP21)*. Podpisem *Pařížské klimatické dohody* se ČLR zavázala ke snižování emisí skleníkových plynů a uhlíkové náročnosti. *COP21* tak ČLR zajistila zlepšení reputace a příznivý mezinárodní obraz a ukázala, že aktivní participace v oblasti environmentální diplomacie tak může pomoci budovat obraz zodpovědné velmoci a vytvořit tak příležitost pro nabití *soft power* (Averchenkova, Bassi, Benes, et al. 2016: 14; Hallding, Han, Olsson 2009: 87; Kaneti 2021; Locatelli 2020: 8; McBeath, Wang 2007: 7; Pelkmans 2020: 59-60; Rauchfleisch, Schäfer 2018: 2-9; Wang, Zhou 2020: 1-2; Yang 2022: 6-8).

1.3 Budování kapacit soft power ČLR skrze angažmá v globální environmentální diplomacii

V dnešním mezinárodním prostředí se aktéři nemohou spoléhat pouze na tradiční nástroj velmocí tzv. *hard power*, i proto, že budování ekonomické a vojenské síly je vysoce finančně nákladné. Některé státy mohou usilovat o zapojení do spolupráce s jiným státem nikoli pod nátlakem či ultimátem, ale na základě společných hodnot či přístupů *soft power*, tedy „*schopnosti aktéra ovlivnit ostatní k dosažených preferovaných výsledků prostřednictvím atrakce, spíše než nátlakem, či donucením*“ (Leino 2021: 212-213). Vhodným nástrojem pro budování kapacit *soft power* může sloužit také oblast environmentální diplomacie (Chen, Song 2012: 2; Nye 1990; Rauchfleisch, Schäfer 2018: 3).

Environmentální diplomacie, především pak globální boj proti změně klimatu, vytváří obecný globální diskurz o ochraně ŽP. ČLR zpochybňuje současný mezinárodní diskurz o ochraně ŽP a prostřednictvím aktivní participace na mezinárodních fórech se snaží doposud nastavená pravidla a normy předefinovat. Cílem ČLR je tak zakotvit čínské politické preference, normy a hodnoty, které odrážejí dlouhodobé čínské cíle jako: ochrana suverenity, zamezení kritiky o dodržování lidských práv či šíření čínského ekonomického modelu. Budování kapacit *soft power*, které by doplnily její *hard power*, by tak mohlo ČLR zajistit

vytvoření tlaku na ostatní aktéry, jehož prostřednictvím něj by pak mohla přetvářet mezinárodní pravidla v určitých oblastech mezinárodního diskurzu, jako je např. ochrana ŽP. (Chen, Song 2012: 2; cfr.org 2022; Hui 2022; Ma 2016: 65; Rapp-Hooper, Chase, Kamiya, et. al 2019: 1-6; Rauchfleisch, Schäfer 2018: 2-3).

ČLR se v posledním desetiletí podařilo dosáhnout globálního postavení v oblasti *hard power*, kdy dosáhla nárustu jak ekonomické, tak vojenské síly. Od 90. let se však v ČLR dostal do popředí také koncept *soft power*, který se stal pro vládnoucí elitu velice populárním a začalo se uvažovat o jeho případném zařazení do národní strategie ČLR. Čínský zájem o koncept *soft power* byl ovlivněn zejména dvěma faktory: 1) rapidním a úspěšným hospodářským rozvojem; a 2) vzestupem ČLR na globálním poli. Atrakce konceptu zapříčinila, že se v roce 2007 dostal na politickou úroveň, když byl poprvé oficiálně představen generálním tajemníkem Hu Jintao na 17. sjezdu KSC a zanedlouho se stal také jedním z politických cílů ČLR (Chen, Song 2012: 2-3; Cho, Jeong 2017: 457-460; Lee 2008: 127; Li 2008; Rauchfleisch, Schäfer 2018: 5-7).

Pro autoritářské země, jako ČLR, je nabytí *soft power* velice složité, i proto jsou stále vedené debaty, do jaké míry byla ČLR úspěšná. Sám J. S. Nye v roce 2005, ve svém článku *The Rise of China's Soft Power*, uznává a poukazuje na dosažené úspěchy ČLR v oblasti *soft power*. Dle J. S. Nye se *Soft power* daného státu odvíjí od tří dimenzí: kultury, politických hodnot a zahraniční politiky. ČLR byla v rámci politické sféry schopna získat značný vliv, odvíjející se především od jejího rapidní růstu. Zároveň se ČLR, v rámci své zahraniční politiky, začala aktivněji podílet na multilaterálních dohodách. Avšak i přes to, že autoři jako J. S. Nye uznávají úspěchy ČLR, v otázce budování kapacit *soft power*, někteří autoři jako např. A. Rauchfleisch a M. S. Schäfer (2018) zpochybňují toto tvrzení a argumentují, že se ČLR prostřednictvím třech dimenzí, nepodařilo zvýšit její *soft power*. Prostor pro budování kapacit *soft power* by však dle zmíněných autorů mohla nabídnout právě oblast environmentální diplomacie. (Nye 2004: 11; Nye 2005; Raby: 2019; Rauchfleisch, Schäfer 2018: 2-9; Suzuki 2009: 785-788).

ČLR se prostřednictvím podpory mezinárodní kooperace a aktivního přístupu v oblasti environmentální diplomacie, snaží budovat kapacity *soft power*. První možnost budovat kapacity *soft power* se ČLR naskytla na *COP15*. ČLR se před summitem snažila stavět do pozici lídra a zástupce rozvojových zemí. ČLR však během jednání upřednostňovala vlastní zájmy, za což ji později kritizovaly ostatní rozvojové země a klíčoví hráči environmentální diplomacie. Místo mezinárodního uznání tak, po skončení summitu, došlo k negativnímu ovlivnění jejího mezinárodního obrazu. Možnost napravit reputaci a pokusit se vybudovat obraz zodpovědné velmoci ČLR, naskytla *COP21*. ČLR byla klíčovou a vysoce aktivní participující stranou, která

přijala ambiciózní a závazná environmentální opatření. Mezinárodní uznání ČLR tak, po úspěšném přijetí *Pařížské klimatické dohody*, výrazně narostlo (Leino 2021: 213-214; Parker, Karlsson, Hjerpe 2017: 244; Rauchfleisch, Schäfer 2018: 2-16).

ČLR, avšak čelí výzvám, které mohou ohrozit budování *soft power*, a s tím spojená možnost podílet se, či přetvářet mezinárodní pravidla ochrany ŽP. První je tzv. *Teorie čínské hrozby*¹⁰. Dle autorů je, pro vyvrácení této teorie a dosažení zahraničněpolitických cílů, koncept *soft power* nezbytný. Druhou výzvou je zajištění relevantní pozice v globálním společenství prostřednictvím převzetí mezinárodní odpovědnosti, což je také jeden z hlavních cílů ČLR a důvod její aktivní participace v oblasti environmentální diplomacie. Pokud by došlo k překonání těchto výzev a ČLR by se podařilo dosáhnout obrazu zodpovědné velmoci prostřednictvím naplnění stanovených environmentálních cílů, pak by mohla budovat kapacity *soft power*, které by s kombinací její *hard power*, zajistily možnost přetvářet mezinárodní diskurz o ochraně ŽP. Ovšem stále existují překážky, které tyto snahy narušují. Velká pozornost je věnována čínské kontroverzní *Belt and Road Initiative (BRI)*¹¹, prostřednictvím které ČLR rozšiřuje svůj vliv do ostatních regionů. Dalším faktorem, který může ČLR omezovat v nabytí *soft power* je její politika uplatňování národních zájmů např. v oblasti Jihočínského moře, jenž nemá vysokou mezinárodní podporu. V neposlední řadě je nutné zmínit oblast lidských práv a svobod, kde nízké skóre ČLR nepříznivě ovlivňuje její mezinárodní reputaci, což může narušit snahy budování *soft power* v oblasti environmentální diplomacie (Chen, Song 2012: 12; Cho, Jeong 2017: 461; Freedom House: 2021; Glaser, Murphy 2009: 21-22; McBeath, Wang 2007: 8; Pelkmans 2020: 12; Shepard 2020; Rauchfleisch, Schäfer 2018: 9-16; Wunderlich 2020: 1-10; Yang 2022: 1-2).

Environmentální politika ČLR prošla od 70. let minulého století značným vývojem, který se promítl mj. do stále aktivnějšího angažmá ČLR na mezinárodních environmentálních fórech vedoucí k pozici ČLR jako klíčového aktéra environmentální diplomacie. Od 70. let se ČLR začala aktivně podílet na tvorbě domácí environmentální politiky a legislativních předpisů v oblasti ochrany ŽP. Od přelomu tisíciletí se hlavním zdrojem této legislativy staly FYP, v rámci, kterých ČLR stanovuje cíle pro řešení environmentálních problémů. Zásadním

¹⁰ Obavy z nárustu čínské moci a vlivu. Odvíjí se ze tří oblastí: ideologie, ekonomika a vojenský sektor (Broomfield 2003: 266).

¹¹ ČLR prostřednictvím *BRI* finančně podporuje projekty výstavby uhelných elektráren v zemích po celém světě, které se na tomto projektu podílejí. *BRI* byl poprvé představen generálním tajemníkem Si Ťin-pchingem v roce 2013 (Locatelli 2020: 9-10; Maizland 2021; Ministerstvo zahraničních věcí České republiky 2018).

okamžikem pro vývoj přístupu ČLR k environmentální politice byl nástup současného generálního tajemníka Si Ťin-pchinga, který do čínské agendy zahrnul pojem *ekologická civilizace*, jenž v současnosti formuje veškeré aktivity ČLR v otázkách ŽP a ohlásil ambiciózní plán ČLR stát se uhlíkově neutrálním státem.

Angažmá na vnitřní úrovni se také promítá do aktivní participace na globální úrovni. Původně zdráhavý postoj k environmentální diplomacii byl v 90. letech ze strachu prohloubení izolacionismu nahrazen aktivní participací ČLR na mezinárodních environmentálních fórech. Čínské angažmá bylo ovlivněno jak interními faktory, např. čínskou vizí permanentního hospodářského růstu, ochranou čínské suverenity nebo zvyšující se nespokojeností veřejnosti, tak externími faktory, např. snahou zapojení do mezinárodního obchodu či zlepšení mezinárodního obrazu země. ČLR si aktivní účastí na mezinárodních fórech zajišťuje nejen legitimitu a stabilitu režimu, ale také možné ekonomické zisky a budování obrazu zodpovědné velmoci. Prostřednictvím obrazu zodpovědné velmoci pak v rámci environmentální diplomacie buduje své kapacity *soft power*. Cílem ČLR je tak využít pozice zodpovědné velmoci k revizi mezinárodního diskurzu o ochraně ŽP, do kterého by mohla zakotvit své politické preference a zájmy. Avšak geopolitické zájmy ČLR v oblastech jako Jihočínské moře, prosazování vlivu v zemích podílejících se na iniciativě *BRI* či otázka lidských práv a svobod, představují omezení, která ČLR v těchto snahách mohou bránit.

2. Environmentální diplomacie Evropské Unie

I přesto, že je EU jedním z největších trhů na světě, kapacity její *hard power* jsou omezené. Z tohoto důvodu EU spoléhá především na své kapacity *soft power*, které jsou klíčové k dosažení jejích politických cílů. EU se profiluje jako důležitý globální aktér environmentální diplomacie, který se na mezinárodní sféře profiluje jako civilní či normativní mocnost. Dle autorů, jako jsou Charlotte Bretherton a John Vogler (1999), Anthony R. Zito (2005), Daniel R. Kelemen (2010); Charles Parker a Christer Karlsson (2010), John Vogler (2010), Sebastian Oberthür a Claire Dupont (2021), je EU lídrem v oblasti environmentální diplomacie, především pak v globálním boji proti změně klimatu. Toto aktérství EU, v globální klimatické politice, je výsledkem schopnosti za poměrně krátké období, centralizovat environmentální politiku v rámci EU a následně vystupovat jako jednotný aktér na mezinárodním poli.

Autorka se v této kapitole zabývá vývojem environmentální politiky EU a jejími přístupy k environmentální diplomacii. Cílem této kapitoly je nastínit klíčové přístupy a cíle v rámci environmentální diplomacie, které EU zastává. Kapitola odpovídá na následující výzkumné otázky: 1) *Jaké jsou klíčové aspekty přístupu EU k environmentální diplomacii?* 2) *Jaké jsou cíle EU v rámci environmentální diplomacie?* Kapitola je členěna do tří podkapitol. V první podkapitole se autorka věnuje vývoji environmentální politiky EU a systematicky popisuje konkrétní aspekty, které od 70. let 20. století formovaly přístup EU k environmentální diplomacii. Ve druhé podkapitole se autorka věnuje roli EU jako lídra environmentální diplomacie a konceptualizuje typy lídrovství, které EU využívá v rámci svého působení na mezinárodních environmentálních fórech, např. v rámci globálního boje proti změně klimatu. Poslední podkapitola popisuje EU jako normativního aktéra využívajícího svých kapacit *soft power* k dosahování politických cílů na mezinárodní scéně, tedy nastavování mezinárodně platných environmentálních norem a obecného environmentálního diskurzu.

2.1 Vývoj environmentální politiky EU

Počátky EU jsou datovány do roku 1951, kdy byla přijata *Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO)*. Společenství bylo primárně postaveno na ekonomické integraci bez jakéhokoliv zapojení do environmentálních otázek. Ovšem v 70. letech propukly značné environmentální problémy, které zasáhly celý evropský

kontinent. Jako reakce na zhoršující se environmentální situaci začala vznikat ekologická hnutí, která vyzývala k ochraně ŽP. Evropské společenství (ES) bylo nuceno přijmout patřičná opatření k ochraně ŽP. Přísná environmentální opatření vedla ke vzniku společné environmentální politiky, která je dnes nejrychleji etablovaným Unijním sektorem a přímo ovlivňuje angažmá EU na mezinárodní scéně (Kelemen 2010: 340; Mathis 2020; May 2010; Smlouva o založení ESUO; Selin, VanDeveer 2015: 2-3).

Za první snahy EU, v oblasti environmentální politiky, je považována *Pařížská deklarace*, která byla výstupem zasedání Evropské rady v Paříži v roce 1972. V Paříži hlavy států a předsedové vlád, s odkazem na první *konferenci OSN o životním prostředí ve Stockholmu*, kladli důraz na nutnost vytvořit společnou politiku v oblasti ŽP. *Pařížská deklarace* vedla v roce 1973 k vydání prvního *akčního programu pro ŽP (EAP)*¹² (European Parliament 2021; Hey 2007: 18; Mathis 2020; Selin, VanDeveer 2015: 3; Zito, Burns, Lenschow 2019).

Právě v 70. letech se otázka ochrany ŽP stala jedním z nejdůležitějších politických témat na národních úrovních členských států (ČS). V průběhu 70. let se povědomí evropské veřejnosti o ekologických problémech zvyšovalo a ochrana ŽP se tak stala vysoce populárním tématem. Popularita agendy ochrany ŽP se promítla v nárůstu významnosti a popularity stran Zelených v rámci ČS, jejichž počet v tomto období vysoce narůstal. V reakci na nátlak veřejnosti a zhoršující se environmentální problémy, začaly národní vlády vydávat množství opatření pro ochranu ŽP. Tato environmentální opatření, která měla často dopad na obchodní sektor, ohrožovala budování jednotného trhu na evropské úrovni. ES si však uvědomovalo, že pokud by vytvářelo tlak na národní vlády, aby snižovaly environmentální opatření, která ohrožují dokončení vnitřního trhu, snížilo by to její legitimitu v rámci ČS (Kelemen 2010: 340; Mathis 2020; Zito, Burns, Lenschow 2019).

Otázka ochrany ŽP se od 80. let stala pro ES klíčovou agendou. Primárním cílem nadále zůstala ekonomická integrace a její prohloubení prostřednictvím dokončení jednotného trhu. Aby nedošlo k narušení těchto priorit bylo nezbytné koordinovat národní politiky, čemuž v roce 1986 pomohlo přijetí *Jednotného evropského aktu (JEA)*. *JEA* poskytl první právní základ pro společnou politiku ŽP, a umožnil prohloubit závazek ES v oblasti ochrany ŽP a zefektivnil rozsáhlejší přijímání přísné environmentální legislativy. *JEA* také upravil rozhodovací procesy v Radě EU v oblasti ŽP, kdy původní většinové hlasování, které poskytovalo ČS právo veta a bránilo tak efektivnímu přijímání zákonů o ochraně ŽP, bylo nahrazeno hlasováním

¹² V průběhu několika dekád EU předložila dalších sedm *EAP*, které stanovují priority, cíle a legislativní návrhy EU v oblasti ochrany ŽP (European Parliament 2021; Mathis 2020).

kvalifikovanou většinou. V rámci institucionálních změn byla dále výrazně posílena role *Evropského parlamentu (EP)*, který dříve sloužil pouze jako poradní orgán a *Rada EU* rozhodovala nezávisle na jeho doporučení. *EP* prostřednictvím *JEA* získal více pravomocí a společně s *Radou EU* se začal podílet na tvorbě politik. V neposlední řadě *JEA* stanovil „formální pravomoci externího zastupování v otázkách životního prostředí“ (Selin, VanDeveer 2015: 3-13), což představovalo právní zakotvení jednotného vystupování EU v rámci mezinárodních jednání o environmentálních otázkách (European Parliament 2021; Mathis 2020; Hey 2007: 18; Zito, Burns, Lenschow 2019).

Maastrichtská smlouva (1992) poprvé zakotvila ochranu ŽP do smluvního rámce a vytvořila environmentální politiku EU. Přední představitelé ES si však uvědomovali, že rozsáhlá opatření pro ochranu ŽP nesmí nijak ohrozit ekonomický rozvoj a nově dokončený vnitřní trh. V rámci *Maastrichtské smlouvy* byl proto formulován tzv. *koncept udržitelného rozvoje*, jenž měl vyvažovat ekonomický rozvoj a ochranu ŽP. Tento koncept se stal klíčovým přístupem EU k environmentální politice. (European Parliament 2021; Gupta, Grubb 2000: 11; Hey 2007: 20-21; Mathis 2020; Selin, VanDeveer 2015: 4; Yan 2015: 1; Zito, Burns, Lenschow 2019).

Koncept udržitelného rozvoje se dále promítl v *Amsterdamské smlouvě* (1997), která zdůraznila cíl EU podporovat *udržitelný rozvoj* a rozšířila ochranu ŽP do ostatních sektorových politik EU. V rámci institucionálních změn *Amsterdamská smlouva* zapojila *EP* do environmentálních otázek prostřednictvím zásady spolurozhodování. Avšak od ratifikace *Amsterdamské smlouvy* se EU spíše zabývala mezinárodními záležitostmi v oblasti ochrany ŽP a hospodářské úspěchy, což postupně snižovalo významnost ochrany ŽP v rámci Agendy EU. Tento trend je možné pozorovat v období let 2002-2007, kdy došlo k poklesu právních předpisů EU v oblasti ochrany ŽP. I přes tuto skutečnost, nutnost budovat agendu v oblasti ochrany ŽP stále přetrvávala (European Commission 2019; European Parliament 2021; Hey 2007: 25; Kelemen 2010: 340; Mathis 2020; Oberthür, Kelly 2008: 43-44; Selin, VanDeveer 2015: 4; Zito, Burns, Lenschow 2019).

Agenda ochrany ŽP se stala opět prioritou v rámci *Lisabonské smlouvy* (2007), která dodnes formuje přístup EU v oblasti ochrany ŽP. *Lisabonská smlouva* učinila z environmentální politiky *oblast sdílené pravomoci* mezi EU a ČS, kdy dochází ke společné formulaci politik mezi institucemi EU a ČS. V rámci *sdílené pravomoci* je EU také oprávněna tvořit politiky a zastupovat ČS na mezinárodní úrovni a uzavírat multilaterální dohody. V současnosti EU na mezinárodní scéně disponuje oficiálním statusem v rámci Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu (UNFCCC), kde EU vystupuje jako

jednotný aktér, který hájí zájmy svých ČS. Občané EU nadále silně podporují environmentální opatření, která byla na domácí a mezinárodní scéně EU přijata. EU tak využívá příležitost, kterou nabízí oblast environmentální diplomacie, jako např. globální boj proti změně klimatu, ke zvýšení legitimacy a k tomu stát se vůdcem v jedné z klíčových oblastí mezinárodního společenství (European Parliament 2021; European Commission 2019; Kelemen 2010: 338-340; Mathis 2020; Oberthür, Dupont 2021: 1104-1105; Oberthür, Kelly 2008: 37-44; Parker, Karlsson 2010: 925-926; Selin, VanDeveer 2015: 4; Ugur, Dogan, Aksoy 2016: 287; Yan 2015: 1).

2.2 Role EU v globální environmentální diplomacii

EU, za poměrně krátkou dobu, prošla významným vývojem v oblasti environmentální politiky, který ji zajistil vedoucí postavení v rámci globálních environmentálních jednání. Již od 90. let je považována autory, zabývajícími se otázkou environmentální diplomacie, za vlivného aktéra¹³, který se zároveň stal globálním lídrem v oblasti ochrany ŽP. Sama EU se profiluje jako lídr environmentální diplomacie, který chce nastavovat veškerá environmentální pravidla na mezinárodní scéně. Stavěním se do pozice lídra, který řeší globální environmentální problémy, jako např. jednu z nejvýznamnějších hrozeb pro mezinárodní bezpečnost - klimatickou změnu, poskytuje EU příležitost budovat kapacity *soft power*, demonstrováním její schopnosti vést ostatní aktéry k řešení jednoho z nejdůležitějších problémů mezinárodního společenství (Bretherton, Vogler 1999; Delreux 2012: 287; Kelemen 2010; Oberthür, Kelly 2008; Parker, Karlsson, Hjerpe 2017; Ugur, Dogan, Aksoy 2016: 286-289; Zito 2005).

Napříč autory, kteří se pokusili pojem lídrovství¹⁴ konceptualizovat, se objevuje celá škála definic, terminologií a typologií lídrovství. Aby vedení aktéra bylo efektivní, tak je ideálním přístupem relevantní způsoby vedení kombinovat. Tento trend se potvrdil i u přístupu EU, kdy mezi autory v zásadě dochází ke shodě a identifikovali hned tři hlavní typy lídrovství, které EU využívá k dosažení globálního vedení v rámci environmentální diplomacie, např. v oblasti globálního boje proti změně klimatu. Základními třemi typy vedení, které EU

¹³ V mezinárodním prostředí je pro aktéra, který aspiruje na to stát se velmocí, základem schopnost využít sílu a ovlivňovat ostatní aktéry. Zároveň aby takový aktér mohl efektivně působit na mezinárodní scéně, je pro něj nezbytná otázka identity, reputace a důvěryhodnosti (Ugur, Dogan, Aksoy 2016: 286-287; Vogler 2010: 22).

¹⁴ Lídrovství je „asymetrický vztah vlivu, kdy jeden aktér po určitou dobu vede nebo řídí chování ostatních k určitému cíli“ (Underdal, 1994: 178 in Ugur, Dogan, Aksoy 2016: 289-90).

využívají jsou: *strukturální vedení, směrové vedení a instrumentální vedení* (Delreux 2012: 300-301; Gupta, Grubb 2000: 24; Hjerpe 2017: 241-242; Malnes 1995; Parker, Karlsson 2010: 826-928; Rüdiger, Wurzel, Connelly 2010: 287; Underdal 1994; Young 1991).

Pojem *strukturálního vedení* představil Oran R. Young (1991). Strukturální vůdce využívá mechanismů, kterými se snaží měnit preference ostatních aktérů. K získání požadovaných výsledků má sloužit tzv. metoda „cukru a biče“. Aktér by měl tedy disponovat kapacitami *hard power*, které slouží jako výhoda v rámci jednotlivých mezinárodních vyjednávání. EU je, i přes nedostatečné vojenské kapacity, vybavena strukturální silou v podobě značného ekonomického vlivu. Strukturálních nástrojů lídrovství využila EU především v rámci jednání o *Kjótském protokolu*. Hrozilo, že kvůli americkému rozhodnutí se nepodílet na *Kjótském protokolu*, dohoda nevyjde v platnost. EU se však úspěšně podařilo seskupit dostatek států, a využitím mechanismu „cukru a biče“ v podobě podpoření ruského členství ve *WTO*, byla schopna přimět Rusko k ratifikaci dohody. *Kjótský protokol* tak, díky odmítnutí Spojených států amerických (USA) podílet se na dohodě, a zatím stále slabá pozice ČLR, vytvořily pro EU příležitost stát se vedoucím aktérem environmentální diplomacie (Delreux 2012: 300-301; Kelemen 2010: 343-344; Oberthür, Dupont 2021: 1101; Parker, Karlsson, Hjerpe 2017: 242; Parker, Karlsson 2010: 927-929; Rüdiger, Wurzel, Connelly 2010: 272; Bretherton, Vogler 1999: 101; Young 1991: 288; Zito 2005: 371-372).

Dalším příkladem, kde se EU pokusila využít *strukturální vedení* bylo před jednáními na *COP15* v roce 2009. EU navrhla, že bude finančně podporovat rozvojové země, aby byly schopny vytvářet patřičná opatření ke zmírnění změny klimatu, výměnnou za dosažení závazné klimatické dohody. Avšak EU nebyla schopna v rámci *COP15* dosáhnout svých ambicí. *COP15* poukázala na složitost systému EU, který zamezil zastávat jednotný postoj umožňující efektivně jednat v rámci konference. Výsledkem *COP15* byla dohoda, která odrážela preference ČLR a USA a oslabila tak evropské vedoucí postavení v oblasti environmentální diplomacie (May 2010; Oberthür, Dupont 2021: 1101; Parker, Karlsson 2010: 928-929; Parker, Karlsson, Hjerpe 2017: 242-246; Rüdiger, Wurzel, Connelly 2010: 272-277; Ugur, Dogan, Aksoy 2016: 286; Vogler 2010: 27-35; Zito 2005: 371-372).

Další typologií lídrovství, které EU využívá, je *směrové vedení* nebo také *vedení příkladem*. Tento způsob lídrovství představil Raino Malnes (1995). *Vedení příkladem* spočívá ve snaze řešit kolektivní bezpečnostní hrozbu, kdy vůdce slouží jako modelový příklad pro jeho následovníky. Podniknutím prvního kroku a demonstrováním jeho efektivity může ostatní strany přimět k tomu, aby jej následovaly. EU se v rámci environmentální diplomacie spoléhá především na tento typ lídrovství, jelikož je přesvědčena, že stanovení, demonstrace

efektivnosti a plnění závazných environmentálních opatření v rámci EU, může sloužit jako nástroj k zapojení dalších aktérů. Jako příklad zde slouží přijetí jednostranného opatření ve formě *ETS* v roce 2005. *ETS* měl za úkol snižovat produkci emisí skleníkových plynů, aniž by ohrožoval klíčový hospodářský rozvoj, čímž se stal modelovým příkladem pro ostatní aktéry. (European Council 2021; Gupta, Grubb 2000: 21-22; Locatelli 2020: 7; Malnes 1995; May 2010; Parker, Karlsson, Hjerpe 2017: 242; Parker, Karlsson 2010: 924-937; Ugur, Dogan, Aksoy 2016: 292; Wunderlich 2020: 9; Young 1991: 298; Zhu 2021: 2-3).

Posledním typem lídrovství, které je možné v případě EU a jejího zapojení do environmentální diplomacie identifikovat, je *instrumentální vedení*. Tento typ vedení se spoléhá na diplomacii a schopnost vyjednávat. *Instrumentálního vedení* EU využila v rámci jednání o klimatické dohodě v Paříži v roce 2015 (*COP21*). EU se podařilo pozměnit přístup v rámci diplomatických jednání, kdy prosazovala mírnější cíle a strategická partnerství. EU tak byla schopna vytvořit silnou koalici, která vyvíjela tlak na rozvojové země, aby se zavázaly ke stanovení dlouhodobých cílů a strategií snižovat emise skleníkových plynů. EU byla v jednáních úspěšná a výsledkem *COP21* bylo uzavření *Pařížské klimatické dohody*, která zahrnovala většinu požadavků EU a navrátila ji její vedoucí postavení v rámci environmentální diplomacie. Zároveň, s odkazem na *Pařížskou klimatickou dohodu*, EU v roce 2018 zveřejnila svůj cíl stát se do roku 2050 prvním klimaticky neutrálním kontinentem. Představa uhlíkové neutrality byla následně zakotvena do tzv. *Zelené dohody*, která byla *Evropskou komisí (EK)* zahájena v roce 2019. Cílem *Zelené dohody* je mj. přechod k obnovitelným zdrojům energie, což by mohlo EU zajistit nejen vedoucí pozici v rámci environmentální diplomacie, ale také pozitivní mezinárodní obraz silně sjednoceného aktéra (European Parliament 2021; Gupta, Grubb 2000: 18; Locatelli 2020: 7; May 2010; Ministerstvo životní prostředí ČR 2022; Oberthür, Dupont 2021: 1107; Parker, Karlsson 2010: 927-928; Parker, Karlsson, Hjerpe 2017: 239-249; European Council 2022; Rüdiger, Wurzel, Connelly 2010: 272-276; Ugur, Dogan, Aksoy 2016: 292-293; Volintiru 2020; Young 1991: 293; Zhu 2021: 2-6).

2.3 Cíle EU v environmentální diplomacii

V debatách o aktérství EU na globálním poli se objevují různé definice. EU je často označována za *civilní mocnost* využívající kapacit *soft power*, která je sice „*ekonomickým gigantem, avšak vojenským trpaslíkem*“ (Goldthau, Sitter 2015: 942). Kapacity *hard power* jsou v případě EU omezené, avšak přestože nedisponuje centralizovanými ozbrojenými silami,

ekonomická síla EU patří k největším na světě. Řada autorů, jako například Manners (2002), staví EU také do role *normativního aktéra*, který na mezinárodní scéně profiluje normy jako demokracie, lidská práva a udržitelný rozvoj. Jiní autoři využívají konceptu *normativní mocnosti*, aby vysvětlili pozici EU jako lídra environmentální diplomacie, který tak může tvořit mezinárodní environmentální pravidla (Ferenczy 2019: 18; Goldthau, Sitter 2015: 942; Kelemen 2010: 338; Manners 2002: 236; Parker, Karlsson 2010: 928-929; Wunderlich 2020).

EU se už od 70. let, kvůli své omezené vojenské síle, stavěla do role *civilní mocnosti*, především v oblastech jako je obchod či lidská práva. *Civilní mocnost* je nevojenská mocnost založená na kapacitách *soft power*, tedy hospodářství, kultuře a diplomacii, která při zajišťování svých cílů spoléhá především na využití nevojenských či ekonomických prostředků a vzájemně výhodnou spolupráci. EU jako *civilní mocnost* definoval např. Francois Duchêne, dle kterého se jedná o aktéra, který disponuje relativně omezenou vojenskou silou, avšak velkou ekonomickou silou. EU se jako *civilní mocnost* staví do pozice *normativní velmoci*. Koncept *normativní velmoci* byl poprvé představen Ianem Mannersem v roce 2002, který jej aplikoval na EU a interpretoval tak její přístup jako mezinárodního aktéra. I. Manners (2002) rozebírá pět primárních evropských norem, které jsou zakotveny v právním rámci EU: mír, svoboda, demokracie, právní stát a lidská práva. Tyto normy ovlivňují tvorbu politik a přístup ve veškerých mezinárodních jednání. To se projevuje i na environmentálních jednáních, kde se jako *normativní aktér* staví do pozice lídra, který k dosažení cílů využívá kapacit *soft power* (Chen, Song 2012: 5-9; Ferenczy 2019: 18-19; Kelemen 2010: 338; Manners 2002; Oberthür, Kelly 2008: 36-37; Smith 2008; Wunderlich 2020: 2-3).

Chen a Song (2012) nahlíží na EU a její využívání kapacit *soft power* prostřednictvím dvou směrů. První se týká využívání *soft power* v rámci vnitřních evropských záležitostí se zaměřením na členské státy či jiné kandidátské země. Druhý směr se týká zahraniční politiky EU, kdy je EU schopna globálně ovlivňovat vztahy i se třetími zeměmi. EU tak využívá kapacit *soft power* v oblasti environmentální diplomacie, kdy se snaží řešit environmentální výzvy, jako např. globální boj proti změně klimatu, přijímáním ambiciózních opatření, či navrhováním nových inovativních přínosů, které mají efektivně plnit stanovené cíle bez zásadního zasažení do ekonomického rozvoje. Pokud by se EU jako *normativnímu aktérovi* podařilo efektivně využívat kapacit *soft power* na globální scéně, mohla by tak dosáhnout jejího cíle stát se celosvětovým tvůrcem norem, v oblasti environmentální diplomacie, a tak ovlivňovat vztahy i s jinými zeměmi nežli evropskými. To by EU poskytlo rámec k šíření evropských norem a hodnot na mezinárodní úrovni, čímž by byla schopna tvořit mezinárodní diskurz

ochrany ŽP (Chen, Song 2012; May 2010; Rada EU 2022; Rüdiger, Wurzel, Connelly 2010: 13; Wunderlich 2020: 6-9).

Přístup EU k environmentální politice, stejně jako její role na mezinárodní scéně se vyvíjel od 70. let 20. století. EU byla v oblasti ochrany ŽP schopna vytvořit centralizovanou environmentální politiku a již v 90. letech se profilovat jako jednotný aktér na mezinárodních environmentálních jednáních. Pro etablování pozice EU bylo v tomto období klíčové jednání o tzv. *Kjótském protokolu*, kdy absence předních mezinárodních aktérů umožnila EU uplatňovat její zájmy a stát se tak vedoucím aktérem v oblasti environmentální diplomacie. Za tzv. *Zeleného lidra* je EU považována dodnes. Její vedoucí pozice však byla narušena v rámci jednání na *COP15* v roce 2009. V tomto období se klíčový mezinárodní aktéři, jako např. ČLR a USA, začaly významněji podílet na mezinárodních environmentálních jednáních. Nejednotnost EU na *COP15* vedla ke zhoršení její reputace a výsledná dohoda tak odrážela zájmy právě USA a ČLR. EU svůj přístup změnila, v rámci diplomatických jednání na *COP21* v roce 2015. EU se v rámci jednání aktivně podílela na nalezení širokého konsenzu, což umožnilo úspěšně uzavřít dohodu, která EU navrátila prestiž vedoucího aktéra environmentální diplomacie. Cílem EU je udržet si postavení *Zeleného lidra* a prostřednictvím něj efektivně využít kapacit *soft power* ke globálnímu šíření evropských environmentálních norem a určovat tak mezinárodní diskurz o ochraně ŽP.

3. Analýza vztahů ČLR a EU v oblasti globální environmentální diplomacie

Řešení globálních environmentálních problémů vyžaduje mezinárodní spolupráci EU a ČLR, jakožto klíčových aktérů environmentální diplomacie. EU už několik let disponuje pověstí vedoucího aktéra v otázkách environmentální diplomacie a prosazovatele normativních zásad. ČLR se díky svému rapidnímu ekonomickému růstu stala nejen globálním aktérem, ale také předním světovým producentem skleníkových plynů, který začal prosazovat svůj vliv na multilaterální úrovni. Oba aktéři si jsou vědomi, že řešení environmentálních problémů vyžaduje efektivní partnerství v oblasti environmentální diplomacie. Avšak autoři, kteří se v posledních letech zabývaly otázkou vztahů EU a ČLR, v kontextu environmentální diplomacie, zmiňují zásadní rozdíly, které mohou ovlivňovat efektivnost partnerství a přicházejí s označeními jako konkurenti či rivalové, kteří prosazují odlišné zájmy (Bai, Wang 2017; Liu, Wan, Wu 2019; Oertel, Tollmann, Tsang 2020).

Autorka se v této kapitole zabývá strategickým partnerstvím EU a ČLR v oblasti environmentální diplomacie. Cílem kapitoly je analyzovat vztahy EU a ČLR v kontextu vzájemné spolupráce v oblasti environmentální diplomacie a zodpovědět následující výzkumnou otázku: *Jaké faktory ovlivňují EU-čínskou spolupráci v oblasti environmentální diplomacie?* Kapitola je pro tento účel členěna do dvou podkapitol. První podkapitola popisuje vývoj klíčových milníků a sektorů bilaterálních vztahů EU a ČLR v rámci globální ochrany ŽP. Druhá podkapitola navazuje na výstupy z předešlých kapitol a identifikuje faktory, které mohou ovlivňovat vzájemné bilaterální vztahy EU a ČLR v oblasti environmentální diplomacie.

3.1 Spolupráce ČLR a EU v oblasti environmentální diplomacie

Environmentální problémy, jako např. klimatická změna, se v posledních letech staly klíčovou globální výzvou, jejichž řešení vyžaduje mezinárodní spolupráci. Mezi klíčové aktéry mezinárodní spolupráce v oblasti environmentální diplomacie patří EU a ČLR, jenž přijaly nespočet opatření v oblasti ochrany ŽP a jejichž kooperace je nezbytná ke zlepšení mezinárodní environmentální situace (Men 2014: 6-7; Bai, Wang 2017: 17; Liu, Wan, Wu 2019: 1).

K prvnímu navázání diplomatických vztahů mezi EU a ČLR došlo v roce 1975 podepsáním společné bilaterální dohody, která zastřešovala výhradně obchodní spolupráci.

Na základě Summitu Země v Riu, který reagoval na stále větší prohlubování environmentálních problémů, v roce 1994 došlo k prvním iniciativám EU a ČLR navázat spolupráci v oblasti environmentální diplomacie. Jednalo se o jeden z prvních odvětvových dialogů environmentální diplomacie, který se zabýval oblastí energetické kooperace. Snahy prohlubovat bilaterální vztahy vedly v roce 1996 ke společnému dialogu v oblasti ŽP. Následující rok byl v souladu se Summitem Země v Riu podepsán *Kjótský protokol*, kde se participující strany zavázaly ke snižování emisí na základě stanoveného principu *společné, ale diferencované odpovědnosti (CDBR)*. (Locatelli 2020:12-13; Men 2014: 7; Noguera 2011: 8; Torney 2014: 119; Wong 2013: 159).

Společný dialog EU a ČLR v oblasti ŽP byl v roce 2003 povýšen na ministerskou úroveň a došlo tak k vytvoření strategického partnerství EU a ČLR. Strategické partnerství pro oba aktéry vytvořilo platformu pro diskusi o zefektivnění dvoustranné spolupráce v oblasti ochrany ŽP a umožnilo rozšířit jejich vzájemnou spolupráci také o další oblasti, jako např. zemědělství, vzdělávání a kultura, celní spolupráce, energetika (European Commission 2022; European Parliament 2020; Men 2014: 7).

Vzájemná kooperace byla nadále rozšiřována o další oblasti environmentální diplomacie. V roce 2005 v Pekingu proběhl 8. summit mezi EU a ČLR, jehož výsledkem bylo zveřejnění *Společné deklarace o změně klimatu*. Hlavními výstupy tohoto dokumentu byly: 1) oficiální zahájení partnerství mezi EU a ČLR v oblasti klimatu; 2) vytvoření politického rámce pro bilaterální spolupráci v této oblasti; 3) ustanovení boje proti změně klimatu ústředním bodem vzájemné kooperace. V rámci deklarace dále došlo ke stanovení společných cílů vzájemné spolupráce. Hlavním cílem bylo nejen posílit společný dialog a jednání v oblasti boje proti změně klimatu, ale také prohlubovat spolupráci v dalších sektorech jako např. v oblasti techniky pro obnovitelnou energii (Dai, Diao 2010: 261; Gurol, Starkmann 2020:10-11; Torney 2014: 119-125).

Na základě deklarace z roku 2005 zahrnovala následující spolupráce v oblasti environmentální diplomacie nově také sektor energetické účinnosti. To se promítlo v zahájení projektů *mechanismu čistého rozvoje (CDM)* v roce 2007, jehož hlavním investorem se stala právě EU. Cílem bylo prostřednictvím *CDM* snížit emise uhlíku ČLR, která se od téhož roku stala největším světovým producentem a podpořit energetickou účinnost společně s využíváním nízkouhlíkové technologie. S mechanismem *CDM* však bylo spojováno několik problémů, jako například korupce či úmyslné zvyšování emisí společností, které se snažily získat finanční prostředky na jejich snižování. I přesto byla iniciativa *CDM* pro snižování emisí efektivní

a umožnila EU prosazovat své normy v ČLR (Dai, Diao 2010: 262; Liu, Wan, Wu 2019: 4-5; Locatelli 2020: 16; Men 2014: 7; Scott 2009: 216-217).

Zásadním milníkem vztahů EU a ČLR v oblasti environmentální diplomacie se stal rok 2009. V tomto roce se konala *COP15*, která poukázala na klíčové rozdíly mezi ČLR a EU zamezující efektivní spolupráci v oblasti environmentální diplomacie. Napětí mezi EU a ČLR bylo vyvoláno především neshodami v otázkách odpovědnosti za produkci emisí skleníkových plynů a následných opatření k jejich snižování. Cílem EU bylo přimět ČLR ke stanovení cílů pro snižování emisí, avšak nejednotnost EU v rámci jednání vedla k marginalizaci jejího postavení a ČLR se tak podařilo prosadit princip *CDBR*. Rozdílné přístupy a podstatné zvýšení čínského vlivu tak vedly k nárůstu konkurence a zhoršení vztahů mezi EU a ČLR. (Gurol, Starkmann 2020: 8-9; Locatelli 2020: 13; Noguera 2011: 11; Torney 2014: 129).

EU a ČLR se snažily reagovat na zhoršení vztahů po *COP15* a v roce 2010 vydaly společné prohlášení o vytvoření „*Mechanismu pravidelného ministerského dialogu mezi EU a ČLR v oblasti globálního boje proti změně klimatu*“. Klíčovou složkou tohoto prohlášení bylo uznání vzájemných rozdílů, které mají být překonány vzájemnou důvěrou a komunikací. Avšak ve stejném roce začala opět narůstat konkurence mezi oběma aktéry, především v oblasti obchodu a zelených technologií, která vedla k častým obchodním sporům. (Liu, Wan, Wu 2019: 8; Locatelli 2020: 16, Oertel, Tollmann, Tsang 2020: 15; Zhang, Gong 2020: 13).

I přes probíhající obchodní spory o zelené technologie, snahy o spolupráci v oblasti environmentální diplomacie nadále pokračovaly. V roce 2013 EU a ČLR vydaly *Strategickou agendu spolupráce pro rok 2020*. Agenda stanovuje základní principy vzájemné kooperace a cíl dosažení společné zavazující klimatické dohody. V roce 2015 byla úspěšně přijata *Pařížská klimatická dohoda*, což vedlo k prohloubení partnerství a důvěry mezi EU a ČLR. Ve stejném roce se v Montrealu konalo první ministerské setkání klíčových ekonomických a environmentálních aktérů za účelem zefektivnění spolupráce pro dosažení stanovených cílů z *COP21*. V roce 2018 se konalo druhé setkání ministrů v rámci něj EU a ČLR oznámily plán učinit z oblasti klimatu a čisté energie hlavní složku vzájemných bilaterálních vztahů (Gurol, Starkmann 2020: 1-13; European Parliament 2020; Locatelli 2020: 17; Zhang, Gong 2020: 10-13).

Klíčovým zlomem pro vzájemné vztahy EU a ČLR bylo v roce 2019, předložení tzv. strategického výhledu na vztahy EU a ČLR. EK v rámci dokumentu reagovala na znepokojující narůstající ekonomický a politický vliv ČLR a označila ji za systémového rivala, předního

globálního aktéra a technologickou velmoc, které již nepřísluší označení rozvojové země. Tím naznačila, že by ČLR měla přijmout roli, odpovídající jejímu ekonomickému statusu a přijmout odpovědnost za zhoršenou klimatickou situaci. EU však i nadále vnímá ČLR jako klíčového strategického partnera v oblasti environmentální diplomacie. Upozorňuje však na dvousečnou strategii ČLR, kdy je sice předním světovým investorem do technologie pro výrobu udržitelné energie, ale je zároveň největším světovým producentem emisí uhlíku a podporovatelem výstavby uhelných elektráren prostřednictvím iniciativy *BRI* (Craw 2020: 9; Ferenczy 2019: 24; Locatelli 2020: 18).

3.2 Faktory ovlivňující bilaterální vztahy ČLR a EU

Spolupráce a veškeré agendy ochrany ŽP EU a ČLR, v oblasti environmentální diplomacie, se odvíjejí od celkových vzájemných bilaterálních vztahů mezi oběma aktéry. Autorka identifikovala 3 zásadní faktory, které vzájemnou kooperaci definují a ovlivňují. Prvním je politická rovina, která zahrnuje 3 oblasti: rozdílnost politických systémů, odlišnost přístupů ČLR a EU v oblasti environmentální diplomacie, a cíle EU a ČLR v oblasti environmentální diplomacie. Druhým faktorem je ideologická rovina, která zahrnuje rozdíly EU a ČLR v rámci přijímaných a prosazovaných norem. Posledním faktorem je ekonomická rovina, která je v současnosti klíčová pro definici vzájemných vztahů ČLR a EU.

Politické faktory

EU je sdružením národních států, zastupující ČS v rámci mezinárodních jednání o environmentálních otázkách. V případě ČLR se jedná o stranický systém s ústřední vládou Komunistické strany Číny (KSC). KSC má v zemi dlouhou tradici a její legitimita je založena především na historickém sjednocení Číny a vytvoření ČLR v roce 1949. Giulia C. Romano 2010 označuje klimatické partnerství EU a ČLR za „*příklad asymetrického bilateralismu, kdy zúčastněné strany jsou na jedné straně národním státem a na druhé konfederací států s významnými prvky federace*“. Z čehož vyplývá, že ČLR může využívat systému EU k dosažení požadovaných cílů upřednostňováním jednotlivých členských států (Romano 2010: 1-2). Rozdílnost politických systémů se také promítá do schopnosti plnit stanovené cíle. Nadnárodní systém EU a tvorba environmentálních politik na této úrovni cílí na dlouhodobou účinnost, ovšem ta může ztratit efektivitu, pokud ČS nebudou koordinované jako se ukázalo např. při jednáních na *COP15*. V případě ČLR jsou environmentální politiky zakotveny v rámci *FYP*, prostřednictvím kterých se ČLR snaží plnit konkrétní cíle, které jsou však stále v rozporu

s hospodářským rozvojem (Chen 2016: 782; Chen 2012: 783; Selin, VanDeveer 2015: 4; Weatherley, Coirle 2019: 43-46; Zhu 2021: 2).

Oba aktéři sdílejí stejný názor na potřebu vzájemné spolupráce v oblasti environmentální diplomacie. Ovšem mezi EU a ČLR existují překážky, které se odvíjejí od odlišných přístupů a přijímání konkrétních opatření v oblasti ochrany ŽP. ČLR se stále označuje za rozvojovou zemi a snaží se dosáhnout pozice zodpovědného aktéra přijímáním environmentálních opatření, která ovšem odrážejí spíše snahy o hospodářský rozvoj a řešení vnitřních národních problémů. EU tak ČLR kritizuje za pouhé zaměřování se na interní záležitosti a nedostatečný příspěvek do globální environmentální diplomacie. Vhodným příkladem zde mohou sloužit neshody o principu sdílené odpovědnosti mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi v rámci snižování emisí skleníkových plynů. ČLR zastává od roku 1992 zásadu *CDBR*, kdy rozvojové země mají nést minimální odpovědnost, která by se měla nejlépe odvíjet od míry jejich ekonomického rozvoje. EU zpočátku nebyla výhradně proti principu *CDBR*, avšak po Kjótském protokolu začala zastávat názor, že by rozvojové země měly převzít větší odpovědnost a aktivněji se podílet na snahách snižovat emise skleníkových plynů (Bai, Wang 2017:18; Chen 2016: 783-784; Chen, Song 2012: 13-15; Leino 2021: 213-214; Gurol, Starkmann 2020: 6-7; Men 2014: 2).

Dalším příkladem jsou rozdílné názory na způsob financování udržitelného rozvoje. ČLR před začátkem *COP21* zdůraznila, že rozvinuté země by měly každoročně poskytnout finanční prostředky rozvojovým zemím k vytvoření vhodných klimatických opatření, přičemž by se daná částka měla každý rok zvyšovat. Při vyjednávání *Pařížské klimatické dohody* však EU odmítla čínské návrhy a zdůraznila, že otázka financí je z velké části zodpovědností jednotlivých států (Bai, Wang 2017: 19-20).

ČLR je přesvědčena, že současný světový řád, podporující převahu Západu, je nutné reformovat. Současný mezinárodní diskurz tak dle ČLR odráží západní hodnoty, které upřednostňují prosazování norem jako lidská práva a demokracie před klíčovým rozvojem a suverenitou. Západní mocnosti také dle ČLR běžně zasahují do vnitřních záležitostí rozvojových zemí např. prostřednictvím ekonomických sankcí. Cílem ČLR je tak revidovat obecný mezinárodní diskurz a v rámci něj také oblast ochrany ŽP, do které by poté mohla zakotvit své politické hodnoty a zájmy. EU je naopak v rámci mezinárodního diskurzu o ochraně ŽP aktérem, který využívá vedoucího postavení v oblasti environmentální diplomacie, kdy se snaží být vzorem pro své následovníky a nastavovat globální environmentální pravidla. (Chen 2012: 780; European Commission 2022; European Union 2022).

Ideologické faktory

Rozdíly v normativních zásadách jsou klíčovým ideologickým faktorem, který ovlivňuje strategické partnerství EU a ČLR. ČLR je předním zastáncem suverenity a protěže principy územní celistvosti a zásadu nevměšování se do vnitřních záležitostí. Každá suverénní země by tak dle ČLR měla mít právo vyvinout vlastní politický a ekonomický systém bez vnějších zásahů jiných aktérů. EU se naopak vyznačuje sdílenou suverenitou mezi jejími orgány a ČS. Otázka suverenity se tak stala klíčovou i v rámci mezinárodních jednání mezi EU a ČLR v oblasti environmentální diplomacie. Jako příklad zde může sloužit Summit Země v Riu z roku 1992 a *COP15* z roku 2009. ČLR vnímala environmentální rezoluce jako hrozbu pro její suverenitu. Jako nástroj, zamezit tomuto potencionálnímu vměšování do vnitřních záležitostí státu, se tak stal princip CBDR (Chen 2016: 780-783; Chen, Song 2012: 8-17; Ferenczy 2019: 18-23; Locatelli 12).

EU je v rámci normativních zásad zastáncem západních liberalistických hodnot jako je omezená suverenita, demokracie, dodržování lidských práv, nadnárodní správa věcí veřejných či humanitární intervence. Normativní ambice EU se výrazně projevují ve vztazích s ČLR. Veškerá politika vůči ČLR se totiž odvíjí od normativních zásad EU. Čínští akademici uznávají úspěch EU vybudovat si vlivnou normativní moc, ovšem silně kritizují její expanzivní náuru. Agenda ČLR oficiálně EU hodnoty nezavrhuje, ovšem klíčovou rolí a hlavní složkou její identity je stále otázka suverenity, která se stala také hlavním třecím místem mezi EU a ČLR. (Chen 2016: 782-783; Chen, Song 2012: 8-17; Ferenczy 2019: 18-23; European Union 2022; Wunderlich 2020: 3).

Další klíčovou rolí ve vztazích EU a ČLR hraje otázka lidských práv a svobod. ČLR považuje vnější kritiku politicky citlivých otázek jako je např. otázka dodržování lidských práv, či kritika malé role občanské společnosti v otázkách ochrany ŽP, jako vměšování do vnitřních záležitostí a narušování suverenity. EU jako přední zastánce ochrany lidských práv v roce 2006 vydala dokument s názvem „EU China: Closer Partners, Growing Responsibilities” v rámci něj vyjádřila frustraci nad nedostatečným pokrokem v dialozích o lidských právech, které byly mezi EU a Čínou zahájeny už v roce 1995. Tento dokument vedl ke zhoršení bilaterálních vztahů EU a ČLR (Brown 124-129). V ČLR však i nadále dochází k omezení práva svobodného projevu, kdy jakákoliv veřejná kritika environmentálních opatření je trestána, a veškeré environmentální protesty a demonstrace jsou v ČLR tvrdě potlačovány (Babones 2017; Davidson 2021; Ferenczy 2019: 23; Wang 2022).

Ekonomické faktory

Oblast environmentální diplomacie je dodnes navázána na obchod. Proto, k pochopení vzájemného partnerství v oblasti environmentální diplomacie, jsou ekonomické vztahy EU a ČLR klíčové. EU a ČLR jsou klíčovými na sobě závislými obchodními partnery, kteří se prostřednictvím ekonomických systémů snaží prosazovat vlastní zájmy a preference. EU je jedním z největších trhů na světě, který usiluje o dosažení *udržitelného rozvoje* založeného na vyváženém hospodářském růstu a vysoce konkurenceschopném tržním hospodářství. ČLR v průběhu 70. a 80. let prošla významnou přeměnou na tržní hospodářství, které bylo klíčová pro rapidní ekonomický růst a následnou modernizaci. Následně roce 2001 ČLR vstoupila do *WTO*, což ČLR rozšířilo přístup na světový trh. Nová odbytiště a obchodní příležitosti ČLR dopomohly stát se nejrychleji etablovanou ekonomikou (Chen 2016: 783; Dröge 2022; Ferenczy 2019:19; European Commission 2022; European Union 2022; Eurostat 2020; Noguera 2011: 8; Oertel, Tollmann, Tsang 2020: 2; The World Bank 2022; Yan 2015: 2; Zhu 2021: 6).

I přes rozsáhlé obchodní závazky mezi EU a ČLR vznikaly problémy, které spolupráci mezi aktéry ovlivňovaly. Jedním z nejzásadnějších obchodních sporů EU a ČLR, v oblasti environmentální diplomacie, se týkal oblasti výroby solárních panelů. V roce 2012 pocházelo 75 % komponentů pro solární energii z ČLR. Konkurenční firmy v EU však z důvodu nízkých cen zažádaly EK o antidumpingové a antisubvenční šetření solárních panelů dovážených z Číny. ČLR okamžitě reagovala zahájením antidumpingových a antisubvenčních šetření dovozu vína z EU. Přestože byl spor zcela urovnán, v roce 2016 EU odmítla udělit ČLR status tržní ekonomiky dle podmínek členství *WTO*, což zamezilo vypracování očekávaného prohlášení o změně klimatu. Tyto dva příklady ilustrují, že ekonomická konkurence mezi EU a ČLR v různých odvětvích může zásadně ovlivňovat vzájemné partnerství (Chen 2016: 783-789; Liu, Wan, Wu 2019: 8; Locatelli 2020: 16, Oertel, Tollmann, Tsang 2020: 15; Wong 2013: 164).

Ekonomická konkurence EU a ČLR se nadále promítá i do dalších odvětví ochrany ŽP jako je např. sektor zelené technologie, který je oběma aktéry považována za klíč k řešení klimatických změn. V posledních letech tak mezi EU a ČLR narostla konkurence o technologické vedení. ČLR již směřuje k vedoucímu postavení v oblasti výroby solárních panelů, což je výsledkem masivních investic ČLR do solárního průmyslu a neschopností EU udržet konkurenceschopnost. Zároveň se ČLR stala lídrem v oblasti větrné energie, kdy v rámci výroby větrných turbín, čínské společnosti postupně začaly nahrazovat ty evropské. (Chiu 2017; Holzmann, Grünberg 2021: 13; Liu, Wan, Wu 2019: 7; Oertel, Tollmann, Tsang 2020: 2-16; Scott 2009: 217; Yang 2022: 14).

Partnerství mezi EU a ČLR v oblasti environmentální diplomacie je v poslední době stále silně ovlivněno vzájemnou konkurencí. Roderick Kefferpütz (2022) argumentuje, že klimatická a ekonomická soutěž mezi EU a ČLR rapidně narůstá a ČLR i nadále zůstává hlavním klimatickým rizikem. EU by tak měla změnit svou taktiku vůči ČLR, která zamezuje efektivnímu naplňování cílů stanovených *Pařížskou klimatickou dohodou*. Dále upozorňuje na snahy ČLR prosazovat mezinárodní vliv prostřednictvím dekarbonizací její ekonomiky a zvyšujícího se technologického vedení, které vede k závislosti ostatních aktérů na čínské zelené technologii. EU by se měla snažit o vedoucí pozici v oblasti zelených technologií, aby se neopakovala situace z roku 2010, kdy EU ztratila vedoucí pozici v oblasti solární energetiky a zvýšila se tak její závislost na čínských firmách (Kefferpütz 2022; Oertel, Tollmann, Tsang 2020: 16).

Přístup EU k environmentální diplomacii prošel od 90. let zásadním vývojem. EU se v této oblasti stala vedoucím aktérem určující mezinárodní pravidla o ochraně ŽP. ČLR od 70. let prošla překotným vývojem, kdy se v rámci environmentální diplomacie stala z pouhého následovníka jedním z nejdůležitějších a vlivných aktérů. Počátek bilaterální spolupráce mezi EU a ČLR v oblasti ochrany ŽP je možné pozorovat už od 90. let. V současnosti jsou strategickými partnery, jejichž kooperace je založena především na principu vzájemných výhod. Existuje však několik faktorů, které zásadně tyto vztahy ovlivňují. Zásadní roli hraje rozdílnost normativních zásadách a otázka suverenity. Jakékoliv vměšování EU do vnitřních záležitostí ČLR za záminkou zlepšení environmentální situace by tak mohlo negativně ovlivňovat vzájemné partnerství. Mezi partnery také docházelo k častým obchodním sporům, které občas pozastavili efektivní environmentální spolupráci. Zásadním se také ukázal ekonomický vliv a rozpínavost ČLR, na základě něj EU upravila svou strategii vůči ČLR a označila ji za *systémového rivala*. ČLR také v posledních letech ovládla několik klíčových sektorů v oblasti zelených technologií, jako např. je předním dovozcem solárních panelů, větrných turbín, což zvýšilo její vliv v oblasti globální ochrany ŽP. Významným a klíčovým rozdílem jsou však cíle EU a ČLR v oblasti environmentální diplomacie. EU chce prostřednictvím šíření svých norem utvářet mezinárodní diskurz o ochraně ŽP, avšak ČLR si přeje tento současný světový řád reformovat a promítnout do něj vlastní preference a hodnoty. Tento faktor by tak v budoucnu mohl vytvořit hlavní třetí místo vzájemných bilaterálních vztahů.

Je pravděpodobné, že v nastávajících letech dojde k dalšímu soupeření o vedení v odvětvích zelené technologie. Pokud se EU nebude snažit o vyvážení vlivu ČLR a ovládnutí určitých odvětví, dojde k silné závislosti na čínských firmách vyrábějících zelené technologie, které jsou tak nezbytné k naplnění *Zelené dohody*. Pokud by se ČLR podařilo ovládnout celý sektor čisté energie, mohla by prostřednictvím obrazu zodpovědné velmoci určovat mezinárodní diskurz o ochraně ŽP. Tyto snahy jsou však nadále limitovány dvousečnou strategií ČLR. Ta na jedné straně investuje do zelených technologií a stanovuje si ambiciózní cíle pro snížení emisí uhlíku, a na druhé podporuje výstavbu fosilních elektráren prostřednictvím *BRI*, což vytváří obavy u představitelů EU z možného šíření čínských norem a zájmů v regionu. Současná situace však naznačuje, že v nadcházejících letech zcela jistě dojde k soupeření EU a ČLR o vedoucí pozici environmentální diplomacie, která by umožnila oběma aktérům dosáhnout cíle utvářet mezinárodní diskurz o ochraně ŽP.

Závěr

Tématem bakalářské práce byla analýza vztahů Evropské unie (EU) a Čínské lidové republiky (ČLR) v kontextu environmentální diplomacie. Otázka ochrany ŽP se stala stěžejním tématem mezinárodních jednání, v rámci kterých je EU dominantním aktérem a předním tvůrcem environmentálních politik a opatření. Také ČLR, jejíž vliv na globální sféře narůstá, se snaží aktivně podílet na řešení globálních environmentálních otázek. EU a ČLR jsou klíčovými partnery v oblasti environmentální diplomacie, avšak narůstající konkurence mezi těmito aktéry zamezuje efektivní spolupráci, která je nutná pro řešení ekologických problémů.

Cílem práce byla analýza vztahu EU a ČLR v kontextu environmentální diplomacie a identifikace faktorů, které tento vztah ovlivňují. Sekundárním cílem práce byl systematický popis stěžejních aspektů přístupu EU a ČLR k environmentální politice, které formovaly jejich angažmá v oblasti environmentální diplomacie. K tomuto účelu bylo nutné zodpovědět několik výzkumných otázek, a to: 1) *Jaké jsou milníky přístupu ČLR k environmentální politice na vnitrostátní úrovni?* 2) *Jaké jsou klíčové faktory ovlivňující přístup ČLR k environmentální diplomacii?* 3) *Jaké jsou cíle ČLR v rámci environmentální diplomacie?* 4) *Jaké jsou klíčové aspekty přístupu EU k environmentální diplomacii?* 5) *Jaké jsou cíle EU v rámci environmentální diplomacie?* 6) *Jaké faktory ovlivňují EU-čínskou spolupráci v oblasti environmentální diplomacie?*

První kapitola se věnovala klíčovým milníkům přístupu ČLR k environmentální politice na vnitřní úrovni a následnému vnějšímu angažmá na mezinárodní scéně v otázkách globální ochrany ŽP. Stěžejním obdobím pro vývoj environmentální politiky ČLR se stala 70. léta. V tomto období byla ČLR nucena, z důvodu zhoršující se ekologické situace, přijmout řadu environmentálních opatření. V 80. letech byla tato řešení zakotvena do legislativního rámce, což vedlo ke vzniku oficiální národní environmentální politiky ČLR. Od počátku nového tisíciletí byla veškerá opatření pro ochranu ŽP zanesena do národních pětiletých plánů ČLR, které dodnes slouží jako klíčový dokument k řešení environmentálních problémů v zemi. Ústřední postavou, která zásadně formovala čínský přístup byl současný generální tajemník ČLR Si Ťin-pching, který do čínské agendy o ochraně ŽP zakotvil koncept *ekologická civilizace*. Účel tohoto konceptu je podpořit udržitelný rozvoj v zemi, přijímáním environmentálních opatření, která nenarušují hospodářský rozvoj a dodnes formuje veškeré aktivity vedení země v oblasti ochrany ŽP. V roce 2020 Si Ťin-pching také zveřejnil ambiciózní plán stát se do roku 2060 uhlíkově neutrálním státem, který do roku 2030 dosáhne vrcholu emisí skleníkových plynů.

Vývoj environmentální politiky ČLR na vnitrostátní úrovni výrazně formuje aktivní zapojení ČLR do globálních environmentálních otázek. ČLR původně nebyla nakloněna k účasti na mezinárodních environmentálních fórech. Důvodem byl především strach z narušení suverenity či ekonomického růstu. Avšak v 90. letech ze strachu, že dojde k prohloubení izolacionismu, přístup ČLR se zásadně proměnil v aktivní participaci v oblasti environmentální diplomacie. V rámci této kapitoly byly identifikovány dvě roviny faktorů, které aktivní angažmá ČLR ovlivnily. První rovinou byly interní faktory, které zahrnovaly především vizi nepřerušovaného hospodářského růstu, ochranu čínské suverenity nebo zvyšující se nespokojeností veřejnosti. Permanentní hospodářský růst a otázka suverenity zásadně formovaly čínský postoj v rámci jednání na Summitu Země v roce 1992 odkazováním se na princip tzv. *koordinovaného rozvoje*, který měl zaručit nenarušení těchto dvou primárních složek čínské identity. Z důvodu snah o udržení stability a legitimacy režimu, je veřejné mínění dodnes zásadním faktorem pro pochopení aktivního zapojení ČLR do globální environmentální agendy. Druhou rovinou byly externí faktory zahrnující postavení ČLR jako předního producenta skleníkových plynů, snahy o vytvoření nových obchodních příležitostí, které by podpořili ekonomický růst a budování příznivého mezinárodního obrazu. ČLR si tak aktivní účastí na mezinárodních fórech o environmentálních otázkách snaží stavět do pozice zodpovědné velmoci a budovat tak své kapacity *soft power*. Cílem ČLR je těchto kapacit využít a následně reformovat mezinárodní diskurz o ochraně ŽP v rámci kterého by mohla uplatňovat svůj vliv a politické zájmy. Tyto snahy jsou však stále omezovány např. čínskou asertivní zahraniční politikou v oblasti Jihočínského moře, prosazováním vlivu v zemích podílejících se na iniciativě *BRI* a otázkou dodržování lidských práv a svobod.

Druhá kapitola se zabývá přístupem a cíli EU v oblasti environmentální diplomacie. Zapojení EU do mezinárodních otázek o ochraně ŽP vychází ze schopnosti EU v průběhu 70. a 80. let centralizovat environmentální politiku a již v 90. letech se v rámci mezinárodních jednání profilovat jako jednotný aktér. V rámci jednání o *Kjótském protokolu* EU využila absence předních mezinárodních hráčů a stala se vedoucím aktérem v oblasti environmentální diplomacie. EU jako *Zelený lídr* využívá tři typů lídrovství, které také formují její přístup v rámci mezinárodních jednání o environmentálních otázkách. Prvním typem lídrovství je strukturální vedení, kterého EU využila např. při jednáních na *COP15*. Byla však neúspěšná a její pozice tak začala být zpochybňována. Jako náprava reputace sloužila jednání na *COP21* v rámci kterých, EU využila instrumentálního vedení k uzavření *Pařížské klimatické dohody*. Posledním typem je vedení příkladem, které je možné pozorovat na jednostranném přijetí *ETS*. EU tak byla schopna obhájit pozici vedoucího aktéra environmentální diplomacie. Cílem EU

je nadále si udržet postavení *Zeleného lidra* a prostřednictvím něj se profilovat jako normativní aktér, který využívá svých rozsáhlých kapacit *soft power* k šíření evropských environmentálních norem. Pokud by byla EU v těchto aktivitách nadále úspěšná, umožnilo by ji to tvořit mezinárodní diskurz o ochraně ŽP.

Poslední část práce analyzovala vzájemné vztahy mezi EU a ČLR v oblasti environmentální diplomacie. Nejprve systematicky popsala klíčové milníky vzájemné spolupráce a následně identifikovala faktory, které ji ovlivňují. Počátek bilaterální spolupráce mezi EU a ČLR v oblasti ochrany ŽP je zpravidla datovaná do roku 1994, kdy započal společný dialog o energetické kooperaci. Společná kooperace se prohlubovala a v roce 2003 EU a ČLR uzavřeli strategické partnerství, které se uzavřením *Společné deklarace o změně klimatu* v roce 2005 rozšířilo o další sektor ochrany ŽP. Stěžejním milníkem se pro vzájemné vztahy se stala *COP15*, která zásadně ovlivnila kooperaci EU a ČLR a poukázala na řadu rozdílů mezi oběma aktéry. Od roku 2009 byla vzájemná spolupráce, i přes několik obchodních sporů, víceméně efektivní. Zásadním výstupem, který prohloubil vzájemnou spolupráci, bylo v roce 2015 uzavření *Pařížské klimatické dohody*. Avšak v roce 2019 se mezi aktéry projevila konkurence a EU označila ČLR za systémového rivala, který neprávem zneužívá označení rozvojové země a podniká v rámci řešení environmentálních problémů, dvousečnou strategii.

Mezi EU a ČLR stále existují značné rozdíly bránící efektivní spolupráci v oblasti environmentální diplomacie. V této části byly proto identifikované faktory, které tuto vzájemnou spolupráci ovlivňují. První rovinou byly politické faktory. Zásadním problémem je samotný rozdíl politických systémů. ČLR jako suverénní stát může zneužívat systému EU favorizováním určitých ČS. Dalším rozdílem se ukázaly být odlišné přístupy k řešení environmentálních problémů např. v otázce *společné, ale diferencované odpovědnosti* či zeleného financování. V neposlední řadě mají EU a ČLR stejný, avšak odlišný cíl. Oba aktéři se snaží o vytváření mezinárodního diskurzu o ochraně ŽP s výjimkou toho, že EU se snaží již nastavený mezinárodní řád zachovat na rozdíl od ČLR, která jej chce reformovat po vzoru čínských norem a hodnot. Další rovinou byla otázka ideologie. Nejzásadnějším identifikovaným faktorem se ukázaly rozdíly aktérů v otázce normativních zásad, především však otázka suverenity. Zatímco EU je zastáncem sdílené suverenity, pro ČLR je otázka suverenity a nevměšování se hlavní národní prioritou. Ambice EU šířit environmentální normy v regionu vyvolaly vlnu kritiky u čínských autorů, kteří tyto iniciativy vnímali jako vměšování do vnitřních záležitostí země. Dále byla zmíněna problematika dodržování lidských práv a svobod, která v roce 2006 negativně ovlivnila vzájemnou spolupráci. Poslední rovinou byly ekonomické faktory, které poukázaly na obchodní spory mezi partnery, které v určitých období

znemožnili efektivní spolupráci v oblasti ochrany ŽP. Klíčovým se však ukázal být ekonomický vliv a rozpínavost ČLR, na základě něj EU upravila svou strategii vůči ČLR a označila ji za *systémového rivala*. ČLR se zároveň stala lídrem důležitých sektorů v oblasti zelených technologií, jako např. solární či větrné energie, což zvýšilo její vliv na globální úrovni ochrany ŽP.

Popularita otázky environmentální problematiky a možné zisky, které přináší aktivní participace na jejich řešení, vedly k nárůstu konkurence v oblasti environmentální diplomacie. Spolupráce EU a ČLR je však pro řešení environmentálních problémů nezbytná, a i přes jistá omezení, dosáhly v rámci vzájemné kooperace několika úspěchů např. v podobě přijetí *Pařížské klimatické dohody*. V nastávajících letech zřejmě dojde k soupeření o další odvětví zelené technologie. Pokud by se ČLR podařilo stát se vedoucím aktérem v rámci všech sektorů pro tvorbu čisté energie, zřejmě by došlo ke zlepšení jejího mezinárodního obrazu a mohlo by tak dojít k naplnění jejího cíle reformovat jednu z oblastí mezinárodního řádu. Avšak ČLR se v současnosti stále ubírá dvousečnou strategií, kdy investuje vysoké částky do zdrojů obnovitelné energie a současně financuje výstavbu uhelných elektráren, např. prostřednictvím mechanismu *BRI*, což do jisté míry zamezuje uznání ČLR jako zodpovědného aktéra environmentální diplomacie. Je tedy možné konstatovat, že se EU nadále podaří udržet si vedoucí pozici v oblasti globální environmentální politiky a spravovat tak mezinárodní diskurz v oblasti ochrany ŽP, alespoň do té doby, než ČLR splní veškeré stanovené ambiciózní cíle a upustí od aktivit narušující tento proces. Partnerství EU a ČLR i nadále bude přes jistá omezení či narůstající napětí pokračovat, jelikož výstupy z této spolupráce představují vzájemné výhody pro oba aktéry.

Literatura

Albert, E. (2018, 9. února). China's Big Belt on Soft Power. *Council on Foreign Relations*. Dostupné z: <https://www.cfr.org/backgrounder/chinas-big-bet-soft-power>

Averchenkova, A., & Bassi, S., Benes, K., Green, F., Lagrade, A., Neuweg, L., Zachman, G. (2016). *Climate policy in China, the European Union and the United States: main drivers and prospects for the future – in depth country analyses*. Centre for Climate Change Economics and Policy.

Babones, S. (2017, 20. února) Red Alert for China's pollution protesters. *Al Jazeera*. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/opinions/2017/2/20/red-alert-for-chinas-pollution-protesters>

Bai, H., & Wang, H. (2017). EU-China Co-operation and the Politics of Climate Change. In U. Balazs (Ed.), *EU-China Co-operation in Global Governance: Going Beyond the Conceptual Gap* (pp. 17–22). Egmont Institute. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/resrep06666.6>

Broomfield, E. (2003). Perceptions of Danger: the China threat theory. *Journal of Contemporary China*, 12(35), 265-284. <https://doi.org/10.1080/1067056022000054605>

Brown, K. (2018). The EU and China 2006-2016: The Clash Between Interests and Values. *Chinese Studies*, 8(2), 121-129. DOI: 10.51661/bjocs.v8i2.10

Burns, C., Lenschow, A., & Zito, A. (2019). Is the trajectory of European Union environmental policy less certain?. *Environmental Politics*, 28(2), 187-207. <https://doi.org/10.1080/09644016.2019.1549779>

Central Committee of the Communist Party of China. (2016). *The 13th Five-Year Five-Year Five-Year Five-Year Plan For Economic Economic Economic Economic And Social Development Development Development Development Of The People's Republic Republic Republic Of China*. Dostupné z: <https://en.ndrc.gov.cn/policies/202105/P020210527785800103339.pdf>

CGTN (2020, 17. května) How do China's five-year plans address environment?. *CGTN*. Dostupné z: <https://news.cgtn.com/news/2020-05-08/How-does-China-s-five-year-plans-address-environment--Qj4gnsMQRW/index.html>

Columbia University in the City of New York. *Guide to Chinese Climate Policy*. Dostupné z: <https://chineseclimatepolicy.energypolicy.columbia.edu/en/unfccc>

Columbia University. (2022). *Guide to Chinese Climate Policy*. Dostupné z: <https://chineseclimatepolicy.energypolicy.columbia.edu/en/short-history-chinese-climate-policies>

Connelly, J., & Wurzel, R. (2010). Conclusion: The European Union's leadership role in international climate change politics reassessed. In R., Wurzel, & J. Connelly *The European Union as a Leader in International Climate Change Politics*. London: Routledge.

Conrad, B. (2012). China in Copenhagen: Reconciling the "Beijing Climate Revolution" and the "Copenhagen Climate Obstinacy". *The China Quarterly*, 210, 435-455. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0305741012000458>

Constitution of The People's Republic of China. (1982, 4. prosince). Dostupné z: <https://china.usc.edu/constitution-peoples-republic-china-1982>

Cox, M. (2012). Power Shifts, Economic Change and the Decline of the West? *International Relations*, 26(4), 369–388. DOI:10.1177/0047117812461336

Craw, M. (2020, 27. listopadu). EU–China climate engagement: Policy drivers, synergies and gaps for accelerating the transition towards carbon neutrality. *China Dialogue Trust*. Dostupné z: <https://cdn.chinadialogue.net/content/uploads/2020/10/27142356/EU-China-climate-engagement.pdf>

Davidson, H. (2021, 16. srpna). 'You follow the government's agenda': China's climate activists walk a tightrope. *The Guardian*. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2021/aug/16/you-follow-the-governments-agenda-chinas-climate-activists-walk-a-tightrope>

DeLise, J. (2020). Foreign Policy through Other Means: Hard Power, Soft Power, and China's Turn to Political Warfare to Influence the United States. *Orbis* 64(2), 174-206. DOI: 10.1016/j.orbis.2020.02.004

Delreux, T. (2012). The EU as an actor in global environmental politics. In A. Jordan & C. Adelle *Environmental Policy in the EU. Actors, institutions and processes* (s. 287-305). London: Routledge

Dröge, S. (2021) The EU and China: Climate and Trade Increasingly Intertwined. *Géopolitique, Réseau, Énergie, Environnement, Nature*. 1(1), 159-164. Dostupné z: <https://geopolitique.eu/en/articles/the-eu-and-china-climate-and-trade-increasingly-intertwined/>

European Convention. (2000). *Charter of Fundamental Rights*. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/aims-and-values_en

Easterly, W. (2008). Institutions: Top down or Bottom up? *The American Economic Review*, 98(2), 95–99. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/29730002>

Eaton, S., & Kostka G. (2014). Authoritarian Environmentalism Undermined? Local Leaders' Time Horizons and Environmental Policy Implementation in China. *The China Quarterly*, 218, 359-380. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0305741014000356>

Edmonds, R. L. (1999). The Environment in the People's Republic of China 50 Years On. *The China Quarterly*, 159, 640-649. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/655758>

ESUO. (1951). *Smlouva o založení evropského společenství uhlí a oceli*. Paříž.

European Commission. (2019). *The European Union continues to lead the global fight against climate change*. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_19_5534

European Commission. (2022). *China*. Dostupné z: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/china_en

European Commission. (2022). *International Issue*. Dostupné z: https://ec.europa.eu/environment/international_issues/relations_china_en.htm

European Council. (2021). *Taking the lead on climate change*. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/eu-climate-change/>

European Parliament. (2020). *China: From partner to rival*. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/659261/EPRS_BRI\(2020\)659261_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/659261/EPRS_BRI(2020)659261_EN.pdf)

Eurostat. (2020). *China, US and EU are the largest economies in the world*. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/10868691/2-19052020-BP-EN.pdf/bb14f7f9-fc26-8aa1-60d4-7c2b509dda8e>

Evropská Komise. (2019). A stronger Europe in the world: Reinforcing our responsible global leadership. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/stronger-europe-world_en

Ferenczy, Z. A. (2019). Green Power? European Normative Influence on Chinese Environmental Policy. *Australian and New Zealand Journal of European Studies*, 11(1), 18-40. DOI: <https://doi.org/10.30722/anzjes.vol11.iss1.15207>

Freedom House (2021) *Freedom in the World 2021: China*. Dostupné z: <https://freedomhouse.org/country/china/freedom-world/2021>

Gang, F. & Liping H. (2013). *China's 12th Five-Year Plan*. Dostupné z: https://kraneshares.com/resources/2013_10_kfyp_fan_gang_white_paper.pdf

Gilley, B. (2012). Authoritarian environmentalism and China's response to climate change. *Environmental Politics*, 21(2), 287–307. DOI:10.1080/09644016.2012.651904

Glaser, B., & Murphy, M. (2009). Soft Power with Chinese Characteristics. In M. Carola. *Chinese Soft Power and Its Implications for the United States* (s. 10-26). Washington: Centre for strategic and international studies.

Goldthau, A., & N. Sitter. (2015). Soft power with a hard edge: EU policy tools and energy security. *Review of International Political Economy*, 22(5), 941-965. DOI: <https://doi.org/10.1080/09692290.2015.1008547>

Gupta, J., & Grubb, M. J. (Eds.). (2000). *Climate change and European leadership: A sustainable role for Europe?*. Berlin: Springer Science & Business Media.

Hallding, K., Han G. & Olsson M. (2009). *A Balancing Act: China's Role in Climate Change*. Dostupné z: <https://www.sei.org/publications/balancing-act-chinas-role-climate-change/>

Hanson, A. (2019). Ecological Civilization in the People's Republic of China. *East Asia Working Papers*. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.22617/WPS190604-2>

Harris, P. (2011). Peace, security and global climate change: the vital role of China, *Global Change. Peace & Security*, 23(2), 141-145, DOI: 10.1080/14781158.2011.580955

Hendl, J. (2008). *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál.

Hey, C. (2007). III. *EU Environmental Policies: A short history of the policy strategies*. *EU Environmental Policy Handbook*. Dostupné z: http://aei.pitt.edu/98675/1/environ_policies...pdf

Holzmann, A., & Grünberg N. (2021, 7. ledna). "Greening" China: An analysis of Beijing's sustainable development strategies. Dostupné z: <https://merics.org/en/report/greening-china-analysis-beijings-sustainable-development-strategies>

Hongqiao, L., Jianqiang L., & Xiaoying Y. (2021, 13. března). Q&A: What does China's 14th 'five year plan' mean for climate change? *Carbon Brief*. Dostupné z: <https://www.carbonbrief.org/qa-what-does-chinas-14th-five-year-plan-mean-for-climate-change>

Huang, Y., Joshua K. (2020). China's Approach to Global Governance. Dostupné z: <https://www.cfr.org/china-global-governance/>

Hui, M. (2022, 19. ledna) How Beijing's global ambitions are playing out in politics, economics, and technology. *Quartz*. Dostupné z: <https://qz.com/2112590/what-is-the-global-order-that-beijing-is-striving-for/>

Hunter, A. (2009). Soft Power: China on the Global Stage. *The Chinese Journal of International Politics*, 2(3), 373-398. DOI: <https://doi.org/10.1093/cjip/pop001>

Chen, Z. & Song, L. (2012). Conceptual Gap on Soft Power between China and Europe and its Impacts on Bilateral Relations. In Z. Pan *Conceptual Gaps in China-EU Relations* (s 50-64). London: Palgrave. DOI:10.1057/9781137027443_4

Chen, Z. (2016). China, the European Union and the Fragile World Order. *Journal of Common Market Studies*, 54(4), 775-792. DOI: <https://doi.org/10.1111/jcms.12383>

CHINA: 11th Five-Year Plan (2006-2010) for National Economic and Social Development. Dostupné z: <https://policy.asiapacificenergy.org/node/115>

Chiu, D. (2017). The East Is Green: China's Global Leadership in Renewable Energy. *New Perspectives in Foreign Policy*, 13(1). Dostupné z: <https://www.csis.org/east-green-chinas-global-leadership-renewable-energy>

Cho, Y. N., & Jeong J. H. (2008). China's Soft Power: Discussions, Resources, and Prospects. *Asian Survey*, 48(3): 453-472. DOI: 10.1525/as.2008.48.3.453

IISD. (2021, 19. července) Trading Begins under China's National ETS. *SDG knowledge HUB*. Dostupné z: <https://sdg.iisd.org/news/trading-begins-under-chinas-national-ets/>

Information Office of the State Council Of the People's Republic of China. (1996). *Environmental Protection in China*. Dostupné z: <https://www.mfa.gov.cn/ce/cegv//eng/bjzl/t176940.htm>

Ji, S., Jiang, F., Li, J., Wang, Y., & Zhang, W. (2021). Assessment of the performances of pollutant discharge fee in China. *Ecological Indicators*, 125(1). <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2021.107468>.

Jones, H. (2021, 24. listopadu) China's Quest for Greater 'Discourse Power'. *The Diplomat*. Dostupné z: <https://thediplomat.com/2021/11/chinas-quest-for-greater-discourse-power/>

Jong, D. M., Stout H. & Lin S. (2017). Seeing the People's Republic of China through the Eyes of Montesquieu: Why Sino-European Collaboration on Eco City Development Suffers from European Misinterpretations of "Good Governance". *Sustainability*, 9(2), 1-14. DOI: <https://doi.org/10.3390/su9020151>

Kaneti, M. (2021, 13. prosince) China's Vision for Environmental Leadership. *The Diplomat*. Dostupné z: <https://thediplomat.com/2021/12/chinas-vision-for-environmental-leadership/>

- Kefferpütz, R. (2012, 17. leden). It's time for climate competition with China. *Heinrich Boll Stiftung The Green Political Foundation*. Dostupné z: <https://www.boell.de/en/2022/01/17/its-time-climate-competition-china>
- Kelemen, D. R. (2010). Globalizing European Union environmental policy. *Journal of European Public Policy*, 17(3), 335-349. DOI: <https://doi.org/10.1080/13501761003662065>
- Kitagawa, H. (2017). *Environmental Policy and Governance in China*. Berlin: Springer
- Kořan, M. (2008). Jednopřípadová studie. Pp. 29-61 In P. Drulák *Jak zkoumat politiku*. Praha: Portál.
- Kurrer, C. (2021). *Environment policy: general principles and basic framework*. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/71/environment-policy-general-principles-and-basic-framework>
- Lee, J.N. (2008). The Rise of China and Soft Power: China's Soft Power Influence in Korea. *China Review*, 8(1), 127-154. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/23462264>
- Leino J. (2021). Battle of the hearts: China's aim to become a soft (super)power and Europe's response. *European View*, 20(2), 211–219. DOI: <https://doi.org/10.1177/17816858211055553>
- Lewis, J., (2013) China's Environmental Diplomacy Climate Change, Domestic Politics, and International Engagement. In R. Foot *China Across the Divide: The Domestic and Global in Politics and Society*. DOI:10.1093/acprof:oso/9780199919864.001.0001
- Lia, X., Yanga, X., Qi, W., & Zhang, B. (2019). Authoritarian environmentalism and environmental policy Implementation in China. Resources, conservation, and recycling, 145(6), 86-93. <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2019.02.011>
- Lieberthal, K. (1995). A New China Strategy. *Foreign Affairs*. 74(6), 35-49. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20047378?seq=1>
- Liu, L., Tong W., & Wan Z. (2019). The EU-China relationship in a new era of global climate governance. *Asia Europe Journal*, 17(2), 243-254. DOI: 10.1007/s10308-018-00530-2

Locatelli, M. (2020, 6. května). *The EU, China and Climate Action: Time to “Turn Up the Heat” on Climate Cooperation*. Dostupné z: <https://eias.org/publications/briefing-paper/the-eu-china-and-climate-action-time-to-turn-up-the-heat-on-climate-cooperation/>

Ma, J. (2016). Mission Possible: China’s Climate Change Policy after the Paris Agreement. *L’Europe en Formation*, 2(380), 53-70. DOI 10.3917/eufor.380.0053

Magee, C., & Weatherley R. (2019). Using the Past to Legitimise the Present: The Portrayal of Good Governance in Chinese History Textbooks. *Journal of Current Chinese Affairs*, 47(1), 41-59. <https://doi.org/10.1177/186810261804700102>

Maizland, L. (2021, 19. května) China’s Fight Against Climate Change and Environmental Degradation. *Council on Foreign Relations*. Dostupné z: <https://www.cfr.org/background/china-climate-change-policies-environmental-degradation>

Malnes, R. (1995). Leader’ and `Entrepreneur’ in International Negotiations: A Conceptual Analysis. *European Journal of International Relations*, 1(1), 87–112. DOI: <https://doi.org/10.1177/1354066195001001005>

Manners, I. (2002). Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?. *Journal of Common Market Studies*, 40(2), 235-258. DOI: <https://doi.org/10.1111/1468-5965.00353>

Mathis, C. (2022, 25. dubna) European environmental policy. *Digital Encyclopedia of European History*. Dostupné z: <https://ehne.fr/en/encyclopedia/themes/political-europe/a-european-“model”-defined-public-policies/european-environmental-policy>

Matteis, P. D. (2012). *The EU’s and China’s institutional diplomacy in the field of climate change*. Dostupné z: <https://www.iss.europa.eu/content/eus-and-chinas-institutional-diplomacy-field-climate-change>

Mavrokefalidis, D. (2021, 4. února) China ‘built over three times as much coal plant capacity as the rest of the world in 2020’. *Energy Live*. Dostupné z: <https://www.energylivenews.com/2021/02/04/china-built-over-three-times-as-much-coal-plant-capacity-as-the-rest-of-the-world-in-2020/>

May, R. (2011). Going Soft? Environment Policy in the European Union. *Interstate - Journal of International Affairs*, 2010/2011(1). Dostupné z: <http://www.inquiriesjournal.com/a?id=1107>

McBeath, J., & Wang, B. (2008). China's Environmental Diplomacy. *American Journal of Chinese Studies*, 15(1), 1–16. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/44288862>

Mearsheimer J. (2014). *Tragedy of Great Power Politics*. New York: W. W. Norton & Company.

Men, J. (2014). Climate change and EU–China partnership: realist disguise or institutionalist blessing?. *Asia Europe Journal* 12(1-2): 49-62. DOI:10.1007/s10308-014-0373-y

Min, Z., & Gong J. (2020). The evolvement of China-EU cooperation on climate change and its new opportunities under the European Green Deal. *Serie Política de la Competencia y Regulación*, 63, 1-34. Dostupné z: https://repositorioinstitucional.ceu.es/bitstream/10637/11670/1/evolvement_min_2020.pdf

Mingjiang, L. (2008). China Debates Soft power. *The Chinese Journal of International Politics*, 2(2), 287-308. <https://doi:10.1093/cjip/pon011>

Ministerstvo životního prostředí. (2015). *Pařížská dohoda*. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/parizska_dohoda

Ministerstvo životního prostředí. (2022). *Emisní obchodování*. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/emisni_obchodovani

Ministerstvo životního prostředí. (2022). *Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu*. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/kjotsky_protokol

Ministry of Ecology and Environment of the People's Republic of China. (2019). *The 13th Five-Year Plan for National Integrated Rural Environment Management*. Dostupné z: https://english.mee.gov.cn/Resources/Plans/Special_Fiveyear_Plan/201902/t20190222_693384.shtml

Mol, A. P. J., & Carter N. (2006). China's Environmental Governance in Transition. *Environmental Politics*, 15(2). DOI:10.1080/09644010600562765

Ng, E. (2022, 27. března) China needs to fix carbon market's data credibility problem to reach climate goals, analysts say. *South China Morning Post*. Dostupné z: <https://www.scmp.com/business/article/3171484/china-needs-fix-carbon-markets-data-credibility-problem-reach-climate>

Noguera, M. P. (2011, února). *The EU-China Strategic Partnership in Climate Change: The Biodiversity Programme*. Dostupné z: https://www.academia.edu/8667177/_2011_The_EU_China_Strategic_Partnership_in_Climate_Change_The_EU_China_Biodiversity_Program_EU_Diplomacy_Papers_issue_2_College_of_Europe_Bruges_Belgium?fbclid=IwAR0HSZSEceVoGBOjKvZ74FViM3bJNCym9q2P9cTinSpM8_CusnFXDQRgDxA

Nye, J. (1990). *Bound to Lead: Changing to Nature Of American Power*. New York: Basic books.

Nye, J. (2005). *Soft Power*. New York: The Perseus Books Group.

Nye, J. (2005, 29. prosinec). The Rise of China's soft Power. *WSJ*. Dostupné z: <https://www.wsj.com/articles/SB113580867242333272>

Nye, J. (2012), China and soft power. *South African Journal of International Affairs*, 19(2), 151-155. <https://doi.org/10.1080/10220461.2012.706889>

Oberthür S., & Dupont, C. (2021). The European Union's international climate leadership: towards a grand climate strategy?, *Journal of European Public Policy*, 28(7), 1095-1114, DOI: 10.1080/13501763.2021.1918218

Oberthür, S., & Kelly, C. (2008) EU Leadership in International Climate Policy: Achievements and Challenges. *The International Spectator*, 43(3), 35-50. DOI: 10.1080/03932720802280594

Oertel, J., Tollmann J., & Tsang B. (2020, 3. října). *Climate superpowers: How the EU and China can compete for a green future*. Dostupné z: <https://ecfr.eu/publication/climate-superpowers-how-the-eu-and-china-can-compete-and-cooperate-for-a-green-future/>

Parker, Ch. F., & Karlsson Chr. & Hjerpe M. (2017). Assessing the European Union's global climate change leadership: from Copenhagen to the Paris Agreement. *Journal of European Integration*, 39(2), 239-252. DOI: <https://doi.org/10.1080/07036337.2016.1275608>

Parker, Ch. F., & Karlsson Ch. (2010). Climate Change and the European Union's Leadership Moment: An Inconvenient Truth? *Journal of Common Market Studies*, 48(4), 923-943. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2010.02080.x>

Pelkmans, J. (2020). *EU-China cooperation in environment & climate, a stimulus for China going green?* Dostupné z: http://respect.eui.eu/wp-content/uploads/sites/6/2020/09/Pelkmans_EU-China_RESPECT.pdf

Pike, L. (2021, 5. března) China aims to be carbon neutral by 2060. Its new 50-year plan won't cut it. *Vox*. Dostupné z: <https://www.vox.com/22313871/china-energy-climate-change-five-year-plan-wind-solar-coal-oil-gas>

Raby, G. (2019, 17. červenec). The problem with China's soft power: it doesn't have any. *Financial review*. Dostupné z: <https://www.afr.com/policy/foreign-affairs/the-problem-with-china-s-soft-power-it-doesn-t-have-any-20190716-p5271d>

Rada Evropské unie. (2022). *Infografika – Pařížská dohoda: cesta EU k dosažení klimatické neutrality*. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/climate-change/paris-agreement/>

Rapp-Hooper, M., Chase, M., Kamiya M., Kawashima, S., & Hosoya, Y. (2019) Responding to China's Complicated Views on International Order. *Carnegie Endowment for International Peace*. Dostupné z: https://carnegieendowment.org/files/ChinaRiskOpportunity-Chinas_Complicated_Views.pdf

Rauchfleisch A., & Schäfer M. S. (2018). Climate change politics and the role of China: a window of opportunity to gain soft power?. *International Communication of Chinese Culture*, 5(1-2), 39-59. DOI: <https://doi.org/10.1007/s40636-018-0114-9>

Romano, G. C. (2010). *The EU-China Partnership on Climate Change: Bilateralism Begetting Multilateralism in Promoting a Climate Change Regime?*. Dostupné z: <https://hal-sciencespo.archives-ouvertes.fr/hal-03461658/document>

- Rongji, Z. (2001) Report on the Outline of the Tenth Five-Year Plan for National Economic and Social Development. Dostupné z: http://www.npc.gov.cn/zgrdw/englishnpc/Special_11_5/2010-03/03/content_1690620.htm
- Scott, D. (2009). Environmental issues as a 'strategic' key in EU–China relations. *Asia Europe Journal*. 7(2), 211-224. DOI:10.1007/s10308-009-0227-1
- Sebastian, W. (2008). Charlotte Bretherton and John Vogler, The European Union as Global Actor (2006). *German Law Journal*, 9(2), 211-214. DOI:10.1017/S2071832200006398
- Selin, H., & VanDeveer, S.(2015) *EU Environmental Policy Making and Implementation: Changing Processes and Mixed Outcomes*. Dostupné z: <http://aei.pitt.edu/79664/>
- Shambaugh, D. (2013) China Goes Global: The Partial Power. *International Relations of the Asia-Pacific*, 14(2), 432. <https://doi.org/10.1093/irap/lct015>
- Shepard, W. (2020, 29. ledna) How China's Belt And Road Became A 'Global Trail Of Trouble'. *Forbes*. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/wadeshepard/2020/01/29/how-chinas-belt-and-road-became-a-global-trail-of-trouble/?sh=2f2c8aed443d>
- Smith A. (2021, 1. září) China's rise as a world power. *international socialist review*, 112. Dostupné z: <https://isreview.org/issue/112/chinas-rise-world-power>
- Smith, K. (2005). Beyond the civilian power EU debate. *European Policy*, 17, 63-82. <https://doi.org/10.3917/poeu.017.0063>
- Starkmann, A., & Gurol J. (2020). New Partners for the Planet? The European Union and China in International Climate Governance from a Role-Theoretical Perspective. *Journal of Common Market Studies*, 59(3), 1-17. DOI: 10.1111/jcms.13098
- Sun, Y. (2016). The Changing Role of China in Global Environmental Governance. *Rising Powers Quarterly*, 1(1), 43-53. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/316861628_The_Changing_Role_of_China_in_Global_Environmental_Governance
- Suzuki, S. (2009). Chinese Soft Power, Insecurity Studies, Myopia and Fantasy. *The China Quarterly*, 218(1), 359-380. DOI: <https://doi.org/10.1080/01436590902867300>

The People's Government of Fujian Province. (2021). *Outline of the 14th Five-Year Plan (2021-2025) for National Economic and Social Development and Vision 2035 of the People's Republic of China*. Dostupné z: https://www.fujian.gov.cn/english/news/202108/t20210809_5665713.htm

The People's Republic of China. (2006). *11th Five-Year Plan (2006-2010) for National Economic and Social Development*. Dostupné z: <https://policy.asiapacificenergy.org/node/115>

The People's Republic of China. (2011). *12th Five-Year Plan (2011-2015) for National Economic and Social Development*. Dostupné z: <https://policy.asiapacificenergy.org/node/37>

The World Bank. (2022). *The World Bank In China*. Dostupné z: <https://www.worldbank.org/en/country/china/overview#1>

Tiseo, I. (2021, 12. listopadu) Co2 emissions in China 1960-2020. *Statista*. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/239093/co2-emissions-in-china/>

Uckert, M. B. (1995). *China as an Economic and Military Superpower: A Dangerous Combination?*. Dostupné z: <https://apps.dtic.mil/sti/citations/ADA328958>

Ugur, O., & Dogan K. C., Aksoy. (2016). European Union as a Leader in Climate Change Policy: Assessing Europe's Roles in the World. *European Scientific Journal*, 12(5), 285-296. DOI: 10.19044/esj.2016.v12n5p285

United States Environmental Protection Agency. (2022). Global Greenhouse Gas Emissions Data. Dostupné z: <https://www.epa.gov/ghgemissions/global-greenhouse-gas-emissions-data>

Velvyslanectví České republiky v Pekingu. *Belt and Road Initiative*. Dostupné z: https://www.mzv.cz/beijing/cz/politika/vzajemne_vztahy/obor/index.html

Vogler J. (2010). The European Union as a global environmental policy actor: Climate change. In R., Wurzel, & J. Connelly *The European Union as a Leader in International Climate Change Politics*. London: Routledge.

Volintiru, C. (2020). *EU's Soft Power in Green Diplomacy: Scaling-up Consensus from Subnational and National Initiatives*. Dostupné z: <https://www.iedonline.eu/publications/2020/geopolitics-values/eus-soft-power-in-green-diplomacy-scaling-up-consensus-from-subnational-and-national-initiatives-volintiru>

Wagner, J. (2014). *The Effectiveness of Soft & Hard Power in Contemporary International Relations*. Dostupné z: <https://www.e-ir.info/2014/05/14/the-effectiveness-of-soft-hard-power-in-contemporary-international-relations/>

Wang, B., & Zhou Q. (2020). Climate change in the Chinese mind: An overview of public perceptions at macro and micro levels. *WIREs Climate Change*, 11(3), 1-18. DOI: <https://doi.org/10.1002/wcc.639>

Wang, Y. (2022, 29. března) Beijing's Green Fist. How Environmental Policy Became a Tool of State Control. *Humands Right Watch*. Dostupné z: <https://www.hrw.org/news/2022/03/29/beijings-green-fist>

Wong, R. (2013). The issue of Identity in the EU-China relationship. *Politique européenne*, 39, 158-186. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/48502697>

Wu, J., & Chang S. (2020). *Environmental Management in China, Policies and Institutions*. Singapore: Springer.

Xiang-chao, P. (2018). Research on Xi Jinping's Thought of Ecological Civilization and Environment Sustainable Development. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 153(6). doi :10.1088/1755-1315/153/6/062067

Xie, Z. (2020). China's historical evolution of environmental protection along with the forty years' reform and opening-up. *Enviromental Science and Technology*, 1, 1-8. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.es.2019.100001>

Xie, Z. (2020). China's historical evolution of environmental protection along with the forty years' reform and opening-up. *Environmental Science and Ecotechnology*, 1(1). <https://doi.org/10.1016/j.es.2019.100001>.

Xiudian, D., & Zhiping, D. (2010). Towards a new world order for climate change: China and the European Union's leadership ambition. *The European Union as a Leader in International Climate Change Politics*. Oxfordshire: Routledge.

Yan, S. (2015). *Europe as a Normative Power on Climate Change? The EU's Engagement with China*. Dostupné z: <https://www.e-ir.info/2015/05/27/europe-as-a-normative-power-on-climate-change-the-eus-engagement-with-china/>

Yan, X. (2006). The rise of China and its power status. *The Chinese Journal of International Politics*, 1(1), 5-33. DOI:10.1093/cjip/pol002

Yang, J. (2022). Understanding China's changing engagement in global climate governance: a struggle for identity. *Asia Europe Journal*, 1-20. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10308-021-00643-1>

Yi, S. (2021, 10. března) China's 14th Five Year Plan sends mixed messages on climate ambitions. *Diálogo Chino*. Dostupné z: <https://dialogochino.net/en/climate-energy/41252-chinas-14th-five-year-plan-sends-mixed-messages-on-short-term-climate-plans/>

Young, O. R. (1991). Political leadership and regime formation: on the development of institutions in international society. *International Organization*, 45(3), 281-308. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2706733>

Zhu, J. D. (2021). Cooperative equilibrium of the China-US-EU climate game. *Energy Strategy Reviews*, 39, 1-24. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.esr.2021.100797>

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá analýzou vztahů Čínské lidové republiky a Evropské unie. Primárním cílem této práce je systematicky popsat klíčové aspekty přístupu EU a Číny k environmentální politice, které formovaly jejich angažmá v oblasti environmentální diplomacie. Sekundárním cílem je identifikovat faktory, které vzájemnou spolupráci ovlivňují.

Práce je členěna do tří hlavních kapitol. První kapitola se věnuje přístupu ČLR k environmentální politice na vnitřní a vnější úrovni. V této části je nejprve systematicky popsán vývoj národní environmentální politiky ČLR. Následně se zaměřuje na faktory, které vedly ČLR k zapojení do mezinárodních environmentálních otázek a systematicky popisuje klíčové mezníky v rámci čínského angažmá na multilaterální úrovni, které ČLR využívá k budování kapacit *soft power*. Druhá kapitola se zabývá vývojem environmentální politiky EU a jejímu následnému promítnutí do oblasti environmentální diplomacie, ve které se EU staví do pozice vedoucího aktéra, která ji umožňuje efektivní využití kapacit *soft power* a na mezinárodní scéně vystupovat jako normativní mocnost. Poslední kapitola nejprve systematicky popisuje vývoj vzájemné kooperace mezi EU a ČLR. Následně navazuje na výstupy z předešlé kapitoly a identifikuje faktory, které vzájemné vztahy v oblasti globální ochrany ŽP ovlivňují.

Klíčová slova: Čínská lidová republika, Evropská unie, strategické partnerství, *soft power*, normativní mocnost, environmentální politika, environmentální diplomacie, systémový rival

Abstract

Bachelor's thesis deals with the analysis of relations between the People's Republic of China and the European Union. The primary objective of this thesis is to systematically describe the key aspects of the EU and China's approach to environmental policy that later shaped their engagement in environmental diplomacy. The secondary objective is to identify the factors that influence their mutual cooperation.

The thesis is divided into three main chapters. The first chapter examines the China's approach to environmental policy at the internal and external levels. This section first systematically describes the evolution of the China's national environmental policy. It then focuses on the factors that have led China to engage in international environmental issues and

systematically describes key milestones in China's engagement at the multilateral level that create an opportunity to build *soft power*. The second chapter focuses on the evolution of EU environmental policy that has formed the later participation at the multilateral level in which the EU positions itself as a leading actor that enables it to effectively harness *soft power* and portray itself as a normative power at the international arena. The last chapter first systematically describes the evolution of the EU-China cooperation, then builds on the outcomes of the previous chapters and identifies the factors that influence the EU-China environmental cooperation.

Key words: People's Republic of China, European union, Strategic Partnership, soft power, normative power, environmental policy, environmental diplomacy, systemic rival